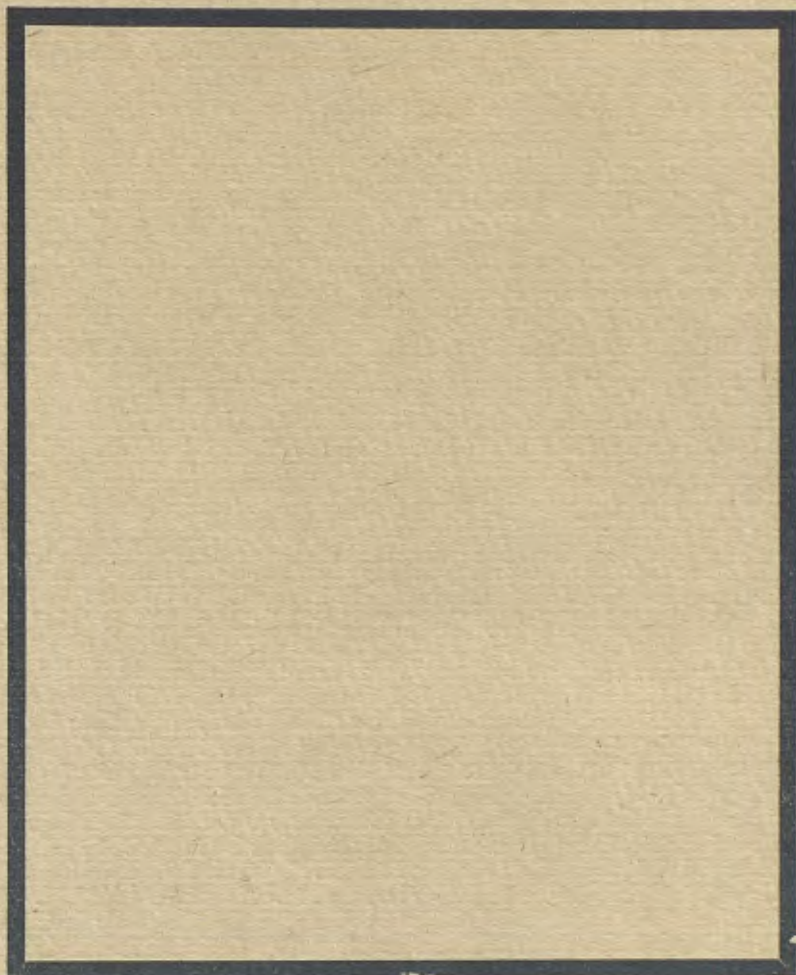

GASETA DE LES ARTS

SUMARI

CARLES RAHOLA, PERALADA I ELS ROCABERTÍ : MARIUS GIFREDA, EL CASAL
JOAQUIM FOLCH I TORRES, LES OBRES D'ART DEL CASTELL DE PERALADA
RAFAEL BENET, NATURA MORTA ATRIBUIDA A GOYA : JOSEP GUDIOL, PVRE.,
ELS VIDRES DE LA COL·LECCIO MATEU : JUST CABOT, LA BIBLIOTECA

OCTUBRE-
NOVEMBRE 1929

ANY II

4 PESSETES

EL CASTELL

11-12

DE PERALADA

45.124

Construccions i instal·lacions
generals en fusta

ENRIC LLARDENT
COMAS

Carrer de la Independència, 384

Carrer del Pare Claret, 410 a 426

(Davant de l'Hospital de Sant Pau)

Telèfon 51011

BARCELONA

FÁBRICAS RIVIÈRE

FUNDADAS EN 1854

RONDA SANT PERE, 58 - BARCELONA
CASA A MADRID: CARRER DEL PRADO, 4

TRIXITS METAL·LICS EN TOTES LLURS
VARIETATS

REIXATS DE FILFERRO PER A TOTES APLICACIONS
TREBALLS DECORATIU DE FILFERRO
ARC ARTIFICIAL
FILFERRO ESPINOS PRIVILEGIAT
VALLA «RIO» GALVANITZADA PRIVILEGIADA
MATERIAL PER A VALLES
FILFERROS DE TOTES MENES
ARTICLES DE FILFERRO
PUNTES DE PARIS
MOLLES I RESSORTS DE CER
CADENES DE FILFERRO
CABLES METAL·LICS
CORDO METAL·LIC INVIOABLE PER A PRECINTES
GARBELLS I CEDASSOS DE TOTES MENES
ARENDELES DE FUSTA PER A CEDASSERIA
SUNYERS, LLITS I CATRES
TEIXITS SEMI-METAL·LICS, DE CANYA O DE FUSTA PER
A OMBRACLES I ALTRES APLICACIONS
XAPES PERFORADES DE TOTS METALLS
LAMPARES DE SEGURETAT PER A MINES

J
A
U
M
E

S
A
U
R
E
T

P
E
L
A
Y
O
7

BANYERES .. LAVABOS
ESCALFADORS
WATERS .. BIDETS
CAMBRES DE BANY

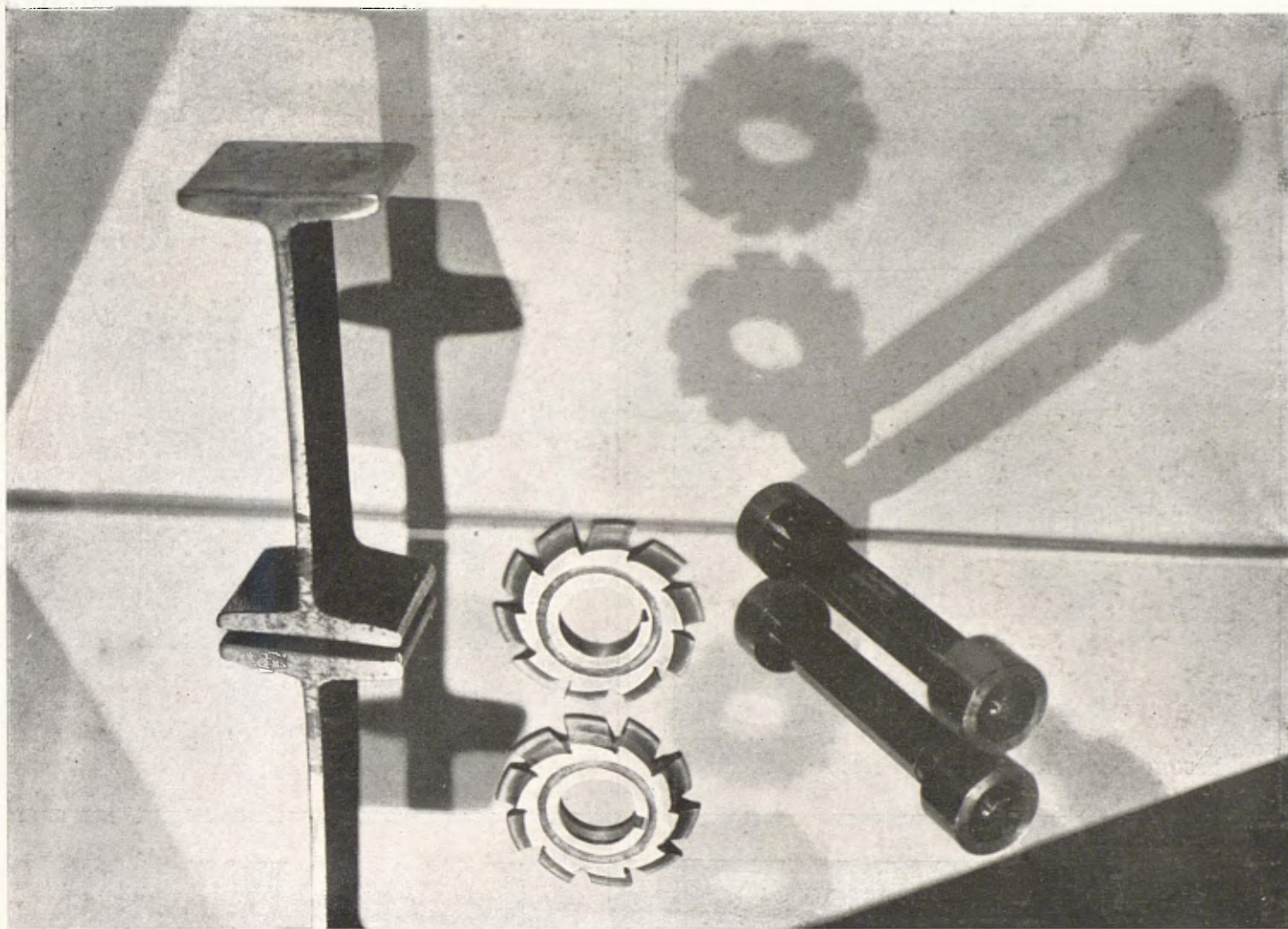

JAUME SAURET
7 · PELAYO · 7

P
E
L
A
Y
O
7

S
A
U
R
E
T

J
A
U
M
E

Fill de Miquel Mateu

Angels, 3

BARCELONA

Tota mena de ferros: acers, bigues, planxes, bigues Grey, etc.

Secció de maquinària: màquines, eines, utillatge, moles «Norton»

Demaneu catàlegs, pressupostos i tota mena de detalls

JAUME MERCADÉ
JOIER

BARCELONA

Passeig de Gràcia, 46 - Telèfon 15704

RAMON SUNYER
JOIES, ESMALTS I ARGENTERIA

CASA FUNDADA EN 1835

Corts Catalanes, 5660 :: Telèfon 11247

BARCELONA

BADRINAS
MOBLES MODERNS

Representant exclusiu per
tota la Península de les teles

DE TE KU

Tapisseries-Estampats-Etemins
Cretones - Tuls i Toiles

tot amb colors

INDANTHREN

sòlids a la llum, rentat i a l'intempèrie

DIAGONAL, 460 - Telèf. 73963

BARCELONA

MOBLES DE TOTS ESTILS
OBJECTES PER A PRESENTS

JOAN BUSQUETS

Mestre Ebenista - Tapisser - Decorador

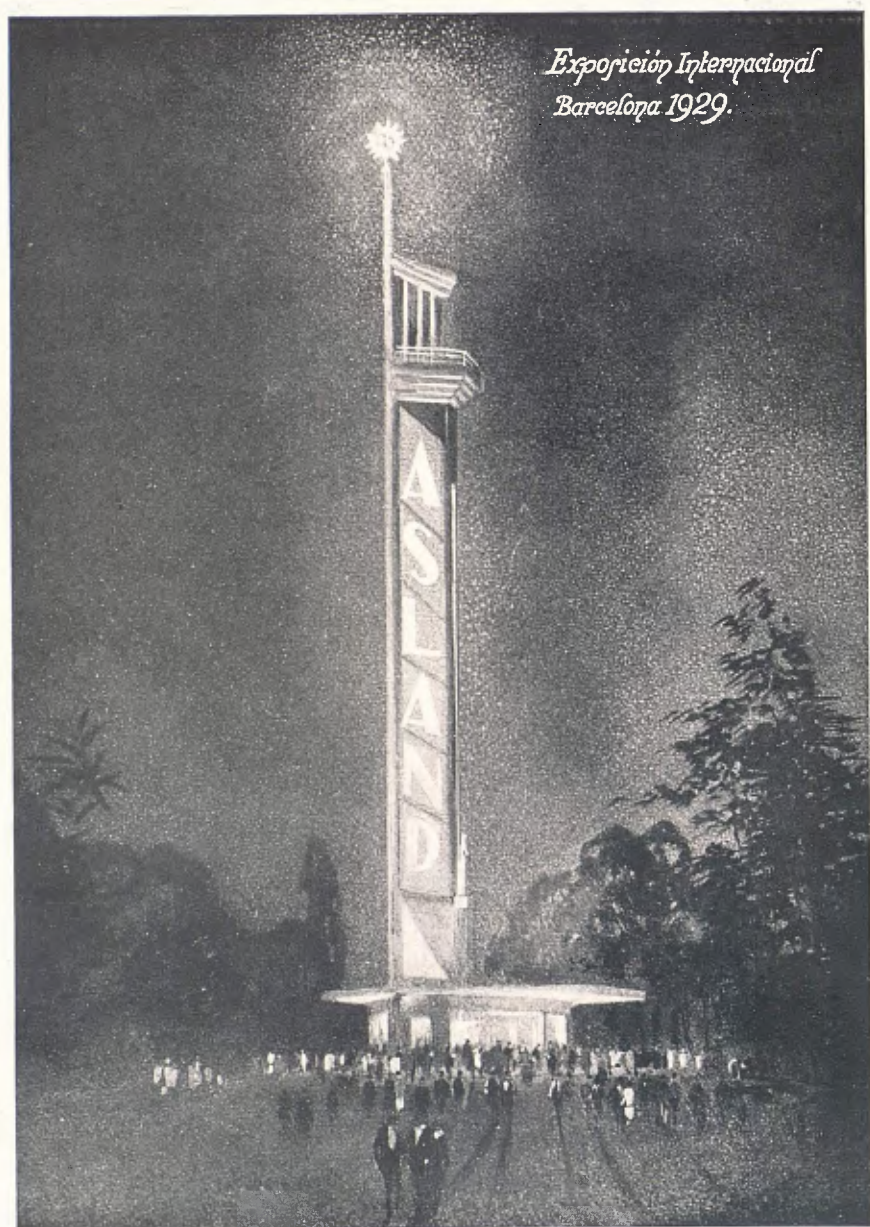
Estudi, Tallers, Exposició
i sales per a Exposicions
d'Art i Bells Oficis

Passeig de Gràcia, 36 - Telèf. 16825 - Barcelona

A
S
L
A
N
D

CIMENT PORTLAND
ARTIFICIAL

A
S
L
A
N
D

300.000 TONES DE
PRODUCCIO ANUAL
MARCA QUE SERVEIX DE TIPUS PER ALS
PORTLANDS ESPANYOLS

BARCELONA
PASSEIG DE GRÀCIA, 45 pral.

MADRID
MARQUÈS DE CUBAS, 1, pral.

DIRECCIO TELEGRAFICA I TELEFONICA: **ASLAND**

GASETA DE LES ARTS

ARQUITECTURA, ESCULTURA, PINTURA, BELLS OFICIS, CINEMA

ANY II NÚMEROS 11 i 12

SEGONA ÈPOCA

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ:

VIA LAIETANA, 37, 4.ª - DESPATX 38 - BARCELONA

DIRECTOR - PROPIETARI

MARIUS GIFREDA

REVISTA MENSUAL

OCTUBRE

NOVEMBRE 1929

ART
ANTIC

JOAQUIM FOLCH I TORRES

ABONAMENT

Un any: Barcelona 17 ptes. Península 18'— ptes.
Un trim.^e » 6 » » 6'50 »
Amèrica Llatina: un any. 21'— »
Altres països: » » 24'— »
(Nou números anuals)

ART
MODERN

RAFAEL BENET

Números extraordinaris inclusius. Interdita la reproducció d'Articles i Il·lustracions. Copyright GASETA DE LES ARTS

PERALADA I ELS ROCABERTÍ

Al cor mateix de l'Empordà lluminós, a vuit quilòmetres de Figueres, sobre un petit turó, s'aixeca la comtal vila de Peralada, pagesívola i humil, que ha donat dies de glòria i homes il·lustres a la nostra terra.

El seu origen és antiquíssim. Dels primers temps històrics, o del començament de l'edat de ferro, semblen ésser les armes, els vasos de terra cuita i altres objectes de ceràmica trobats en fer-se els treballs per a l'arranjament del gran parc del Palau.

Es tracta d'una necròpolis d'incineració. Alguns dels vasos són fets a mà, altres al torn, segons sembla, i en general tenen formes senzilles, més o menys esfèriques i còniques. N'hi ha dos de petits, fets a mà, de terrissa negrosa, amb un cordó en relleu i impressions digitals al coll, semblants als que surten en tots els poblats ibèrics.

Hom guarda tots aquests objectes al Museu del Palau, junt amb grans àmfores hellenístiques de terrissa comuna i alguns vasos campanians de vernís negre, brillants; però no és pas ben segur que siguin de la dita necròpolis, que el doctor Bosch i Gimpera creu que data de cap a la fi del segle IV i que representaria una infiltració dels celtes del Sud de França, procedents del primer moviment d'aquest poble, a la primera edat del ferro.

Aquesta és la Peralada prehistòrica. Pels objectes trobats, sabem que en temps remots varen establir-s'hi i hi varen viure uns homes que ens són inconneguts, si bé sabem llurs mitjans de lluita i de vida i la faiso com colgaven o incineraven llurs morts.

Passen segles, i no es sap res de Peralada, la vila que tanta importància històrica havia d'assolir en l'Edat Mitjana. No tenim pas indicis que els romans hi hagin fet estada, com en tantes altres poblacions de Catalunya. Un document de l'any 844, d'autenticitat discutible, ens diu que la vila va ésser repoblada pels monjos de Culera, els quals l'anomenaren

Petralata («pedra oculta» o «pedra ampla»), i que abans havia estat anomenada *Tolon* («terra morta»).

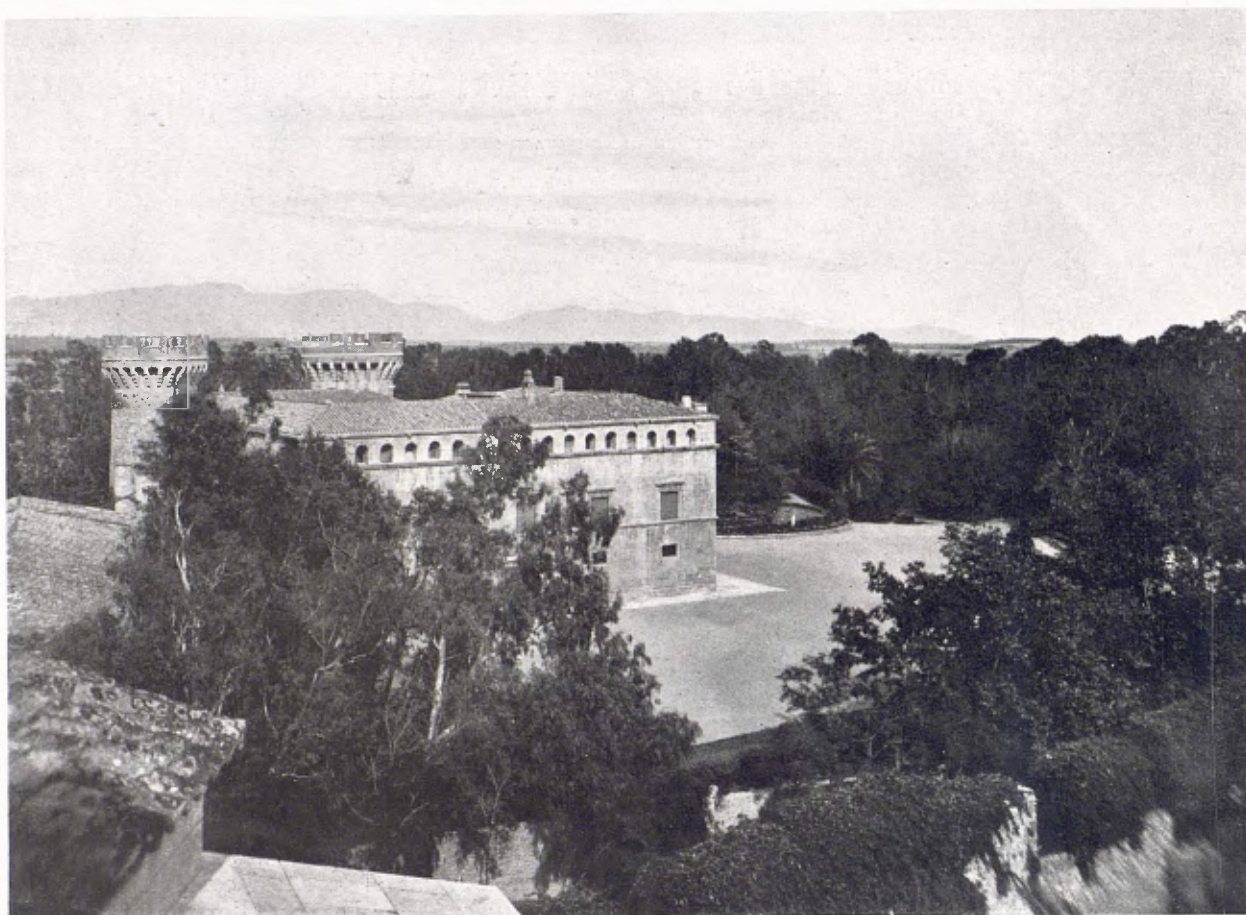
Són nombrosos els documents que parlen del comtat de Peralada, la qual cosa ha fet creure en l'existència d'un comtat distint del d'Empúries, i fins se li ha assenyalat el territori comprès entre el Pireneu i el Fluvià i entre la mar i l'antiga carretera de França; però això es contradiu amb molts altres documents que donen al comtat emporità un gran nombre de poblacions d'aquell territori.

El que hi ha és que el comtat d'Empúries comprenia al principi dos *pagus* o comarques, que eren sovint anomenades comtats, sense que tinguessin comtes propis. El *pagus* emporità i el de Peralada tenien un sol comte, que era el d'Empúries, el qual de vegades es titulava «comte d'Empúries i de Peralada».

Cal tenir-ho present per a no confondre l'antic *pagus* amb el territori que fou possessió dels comtes de Peralada, títol creat per Felip IV a favor dels vescomtes de Rocabertí, que eren de molt temps abans senyors d'aquella vila. El primer que usà el títol de comte de Peralada fou Francesc Jofre Rocabertí, cap a l'any 1626.

El senyoriu de la vila, que radicava en els comtes d'Empúries, fou donat pel comte Ponç (1044-1078) al seu segon fill Berenguer, i continuà en la descendència d'aquest fins a la seva incorporació a la casa dels vescomtes de Rocabertí, que el posseïen ja en el segle XIII.

En el segle XII els comtes d'Empúries prometen retirar llur moneda del mercat de Peralada, mitjançant una indemnització. Sobrevenen discòrdies entre ells i els senyors de la vila. L'any 1137 Ponç Huc es compromet a fer les paus amb Ramon i Aimeric, de Peralada. El mateix comte prohibeix als vassalls d'Empúries que vagin al mercat d'aquella vila, on es va perdre el comerç, absorbit pels mercats de Castelló.

Vista panoràmica del castell de Peralada

Peralada gaudia d'importants franqueses i privilegis, consignats en el «Llibre de la Cadena», del qual hom guarda un extracte a la Biblioteca del Palau. L'historiador empordanès Pella i Forgas assenyala el valor d'aquest codi de costums, dient que en molt pocs ha trobat tanta perfecció i avenç, tocant les llibertats individuals, malgrat de remuntar-se als segles XI i XII i d'haver-se acabat en el XIII.

Un dels fets més remarcables de Peralada és l'incendi de la vila el 1285, quan la invasió de Felip l'Ardit. Un exèrcit de 8.000 cavallers francesos i 50.000 infants intentà apoderar-se'n. Pere el Gran, en una reunió a la qual varen assistir els comtes d'Urgell i de Pallars i els vescomtes de Cardona i de Rocabertí i altres nobles, decidí abandonar la població, on no hi havia queviures més que per cinc dies i per 500 homes. Aleshores va tenir lloc la gesta de Na Marcadera, que va desarmar i va vèncer ella tota sola un cavaller francès, «ab son cavall armat, e ab lo pitrall de campanelles».

Els almogàvers, obeint les ordres de Dalmau de Rocabertí, varen calar foc a la vila per cent llocs diferents, amb grans crits de «Via fora!». Muntaner, que llavors va haver de fugir, va recordar-se sempre més de l'incendi, i en la seva *Crònica* immortal va fer reviure, amb tot el seu inenarrable horror, aquella

escena: la ferotgia dels almogàvers, l'esglai i la confusió dels pobres fugitius, les flames que enrogien el cel...

Del segle XIV no es troben gaires notícies referents a Peralada. Sabem, però, que en les lluites de Pere III amb el comte d'Empúries, el rei i la cèlebre reina Sibília de Fortià s'allotjaren en el Palau dels Rocabertí, a extramurs de la vila (*qui era fora mur e sens tota forsa*).

En el segle XV el rei Joan II assetjà la vila, i malgrat la desfeta que li causaren el comte de Campobasso i altres cabdills, aconseguí rendir-la el 22 de juny del 1472. Els nobles varen tenir consell al Palau per a prendre partit contra la reina Joana.

En els temps moderns no sona en la Història, com en l'Edat Mitjana, el nom de Peralada. Els pagesos conreen les hortes pacíficament i la vila oblida en el treball de cada dia les dissorts passades.

No és possible parlar de Peralada sense fer esment de la casa dels Rocabertí. Segons la llegenda, aquesta té el seu origen en la casa *Aubertin* o *Aubert*, ducs sobirans d'Austràsia, a França, de nissaga carolíngia, els quals, amb motiu de discòrdies amb el rei Pepino, de les Gàl·lies, varen refugiar-se en el Pireneu català, on en el segle V llurs avantpassats ha-

El castell des del llac

vien construït un castell. El vescomte Huc va restaurar-lo, hom va anomenar-lo *Roca d'Aubertí* i des d'allí va combatre els àrabs, contribuint a la Reconquesta.

Alguns historiadors suposen que el fundador de la casa de Rocabertí fou Bonfill, el qual acompanyà Carlemany en les seves lluites contra els danesos.

Els Rocabertí poseeixen, ultra el títol de vescomte, els de comte de Peralada i baró d'Anglessola, a més de les altres set baronies de Navata, Sant Llorenç de la Muga, Vilademuls, Llers, Terrades, Darnius i Santa Llogaia.

Hom atribueix la conquesta de Peralada i altres poblacions empordaneses al segon vescomte Dalmau, el qual ajudà el rei Ludovic Piu de França i el comte de Barcelona en llur campanya contra els àrabs que havien envaït part del Rosselló, la Cerdanya i l'Empordà.

Els Rocabertí varen sortir de Peralada, els anys 1543 i 1584, amb llur senyera de combat, per a defensar la comarca amenaçada pels turcs, fortificaren Roses i salvaren Cadaqués.

En les guerres amb Lluís XIV, a la batalla d'Espolla, que va tenir lloc el 27 de juny de 1677, va ésser fet presoner Gaspar de Rocabertí, germà del comte de Peralada.

La casa de Rocabertí és una de les que més noms

illustres han donat a la nostra terra. Entre els seus descendents i afins hom compta 52 sants canonitzats, dos cardenals, quatre arquebisbes—un d'ells el famós teòleg i inquisidor general Joan Tomàs, del segle XVII—, sis abats, vuit generalíssims, quatre almiralls, tres virreis, quatre ambaixadors i sis senescals o presidents del Consell Reial. Torres Amat esmenta un Rocabertí poeta.

L'escut dels Rocabertí ostenta nou rocs, en camp d'or, i les quatre barres.

Els Rocabertí i Ramon Muntaner són els personatges que més honoren la vila de Peralada. Si aquells li han donat renom amb les seves gestes, Muntaner l'ha immortalitzada amb la seva *Crònica*. Ell és fill de Peralada i li agrada de recordar-ho. Ell ens conta meravellat com hi va veure de petit el gran rei En Jaume. Noble fou Muntaner pels seus propis mèrits en la pau i en la guerra, com a home de govern i com a guerrer, com a personatge que ha viscut la Història, en un període d'ascensió i de glòria, i com a cronista dels grans fets en què ha intervingut. Sense ésser de nissaga aristocràtica, ell figura en els primers rengles de la intelligència i l'heroisme...

Un dels darrers representants de la Casa Comtal de Peralada, senyor Antoni de Rocabertí de Dame-

to, mereix ésser citat exemplarment pel seu amor a la cultura, pel seu bon gust i per les seves virtuts.

Aquest personatge venerable, que havia viscut molt de món i era un esperit conreat, estimava Peralada i s'honorava de seguir els costums empordanesos. Al Palau comtal, tot evoca encara, malgrat les vicissituds d'anys enrera, aquell noble senyor que hi atresorà veritables meravelles sumptuàries, i en força detalls s'endevina encara la seva mà polida i ordenadora.

Antoni de Rocabertí, comte de Zavellà, es trobava a París cap a l'any 1880, amb el seu germà Tomàs, comte de Peralada, i colpit, segons conten, per un desengany d'amor, va decidir de venir a viure al Palau dels seus avantpassats, el qual fou restaurat tot seguit sota la seva direcció, esmerçant-li, ensems que els seus cabals, els coneixements que havia adquirit en els medis selectes de la graciosa França.

Però no sols va preocupar-se el comte de Zavellà de la restauració del Palau de Peralada, sinó que va voler que s'hi realitzés una obra educativa que transcendís al poble. Així, va establir-li escoles molt ben muntades en aquella època, en les quals hom ensenyava les primeres lletres i les assignatures del grau superior, com també alguns oficis manuals, especialment les arts gràfiques, i a més la música, el di-

buix, etc. Els alumnes arribaren a passar d'un centenar. Els mestres eren triats, i el mateix comte s'enorgullia d'ésser un d'ells.

A l'escola de música hom ensenyava cant, instrumentació i composició, i va formar-s'hi una excel·lent massa coral i la primitiva cobla de Peralada, que tant va contribuir a donar a conèixer la nostra bella dansa. Dels cantaires del Palau de Rocabertí, deia mossèn Cinto que interpretaven les seves poesies amb un sentiment que ell no havia trobat mai enlloc.

Aquest senyor de Rocabertí era un home senzill i d'una gran noblesa espiritual, que es reflectia en la seva paraula i en el seu gest. Entusiasta del nostre Renaixement literari, va fer construir en el seu Palau un teatre en el qual hom representava obres catalanes, i no era rar de sentir-li discutir amb seny sobre qüestions filològiques.

Girant l'esguard enrera, és plaent d'imaginar-nos aquest bon Rocabertí, noble de nom i de fets, que va deixar reposar les armes dels seus passats a les velles panòpies del Palau i va dedicar-se amb entusiasme al treball i a l'estudi, muntant tallers, creant escoles i fundant institucions musicals. És agraït, sobretot, d'evocar el gentilhome empordanès entre els nens, de l'esdevenidor dels quals es preocupava, i en mig d'un poble amb el qual estava en comunicació cordial, compartint les seves joies i les seves penes, orientant-lo amb els seus consells i ajudant-lo en les seves tribulacions.

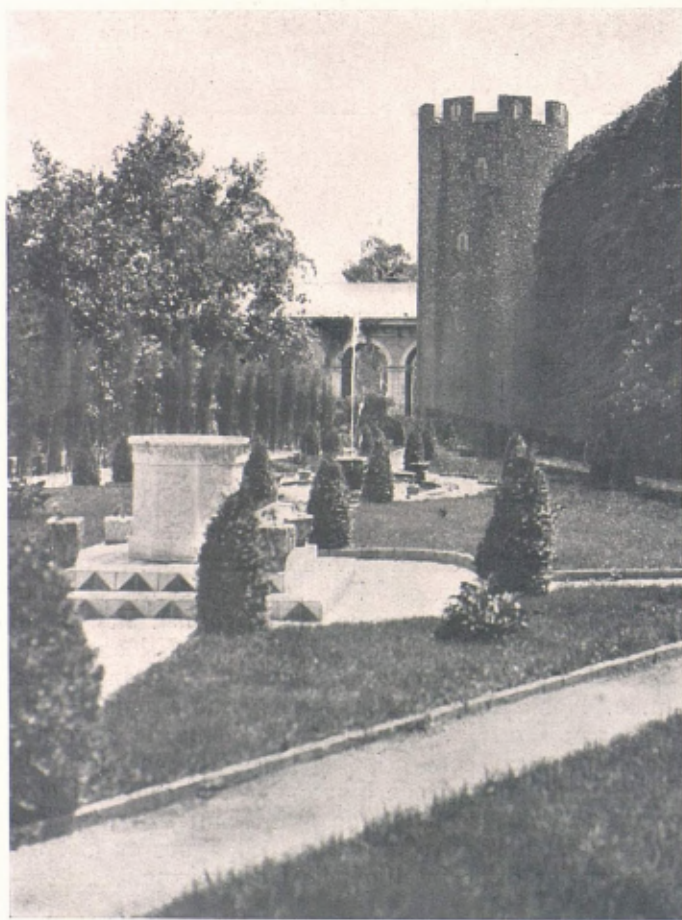
Després d'alguns anys d'haver mort el comte de Zavellà, la casa de Rocabertí va caure en decadència, el Palau restà gairebé abandonat.

Els qui estimem el passat, en el que té de veritablement noble, temíem pel destí d'aquest Palau, que semblava condemnat a seguir la mateixa sort dels darrers descendents d'una casa tan il·lustre; però un atzar venturós féu que anés a parar en bones mans: els senyors Mateu varen adquirir-lo i varen salvar-lo. No fa pas gaires anys d'això, i moltes coses han estat posades en ordre, i no sols s'ha impedit l'èxode d'admirables obres d'art, sinó que hom ha enriquit encara el Palau amb nous joiells, exquisidament triats per a aquell lloc senyorial.

Hem d'esperar que no s'aturaran en l'obra començada i que dedicaran sempre, en mig del treball que crea la pau i la riquesa dels pobles, llur gust acurat a la conservació del Palau comtal.

El nom dels senyors Mateu serà així beneït, junt amb el del darrer Rocabertí, per les noves generacions, a les quals serà transmès, engrandit, per obra i amor d'ells, un dels més preats tresors que els passats varen deixar-nos, amb la comanda de conservar-lo amb tota cura i amb el respecte que es mereixen els qui enaltiren amb llurs gestes i amb llurs obres aquest egregi casal de les darreries del segle XVI, que es dreça, amb la fiuor de les seves línies i amb les seves pedres daurades pels segles, en mig de la bella terra empordanesa.

CARLES RAHOLA

Un recó del jardí vora la muralla

Façana del castell

EL CASAL

El motiu d'aquest número monogràfic és donar una descripció global del castell de Peralada en el reduït espai d'una revista. Espai, evidentment, insuficient per a registrar, d'una manera detallada, tots els aspectes i valuosos objectes que guarda l'antiga residència dels vescomtes de Rocabertí, la qual, amb les presents i venidores aportacions de l'actual propietari, senyor Miquel Mateu, esdevindrà una de les monjoies més estimades que el seu pas haurà deixat entre nosaltres.

Abans d'encarar-nos amb l'edifici esguardem, uns moments, l'exuberant parc que l'envolta.

El projecte d'aquests jardins és de l'*architecte, ingénieur, paysagiste* de París, M. François Duvillers, signats en l'any 1877. Actualment, però, han estat enriquits per noves i atinades aportacions: un bell rosar, un laberint de xiprers, el traçat del qual és copiat d'una antiga estampa francesa d'un dels laberints de Granada, el modern *court de tennis*, etc.

La configuració del terreny, en aquest cas suaument accidentada, determina—com en tots els bells jardins—la fisonomia i situació adequada de les varietats vegetals. En alguns indrets anotarem certes coincidències

amb els jardins de les illes Borromees, en altres, escacients afinitats amb el paisatgisme anglès, i també, en algú recó arcecat, l'intimsme dels nostres vells jardins; però sempre amb una visió ponderada de l'emplaçament.

Entre altres cultius notables cal assenyalar unes tres centes hibridacions de roses, algunes de les quals han estat elaborades pel nostre famós creador de roses, Pere Dot, el qual, com és sabut, ha guanyat diverses primeres medalles d'or en els concursos més importants d'Europa. És molt possible que ben aviat d'aquestes hibridacions en sortiran els exemplars meravellosos d'una jerarquia semblant a les cèlebres «Mari Dot», «Mme. Grégoire Staechelin» i altres que ja floreixen esplèndidament en els rosarers de Peralada.

Deixem d'adelitar-nos en el verger i situem-nos davant el casal.

En el darrer quart del segle passat Antoni de Rocabertí va emprendre's importants reformes que canviaren la fesomia de l'edifici. En aquell temps, el retorn a les formes medievals tenia un gran prestigi; no és estrany, doncs, el repertori de marlets, barba-

canes i motlluratge goticista, el qual no detallo per ésser prou conegut. Cal anotar, però, algunes fines-tres gòtiques del segle xv i posteriors col·locades—du-rant la reforma—en el parament de la façana Nord.

Per un fotografia del casal, de l'època anterior a aquesta reforma, m'atreveixo a assegurar que estava millor abans. No era, evidentment, tan castell com ara; però, amb les parets arrebossades, l'espontània disposició de les obertures i el ràfec de les teulades, la plàstica devia ésser més viva i, a ben segur, hi havia una convivència més harmònica amb l'antiga fa-çana renaxentista.

Aquesta façana, d'orientació gairebé a ponent, és l'única que fou respectada en temps de la reforma es-mentada. Els historiadors situen la seva data a finals del segle xvi; sigui quina sigui, el to daurat de les pedres és el pergamí característic dels nostres vells monuments. I no solament conserva el to de les nos-tres obres mil·lenars en l'epidermis, sinó que també en l'austera i gràvida composició.

La composició d'aquesta façana ve determinada per dues motllures horitzontals que fraccionen el para-ment en tres fragments longitudinals, els quals exte-rioritzen les tres plantes de l'edifici.

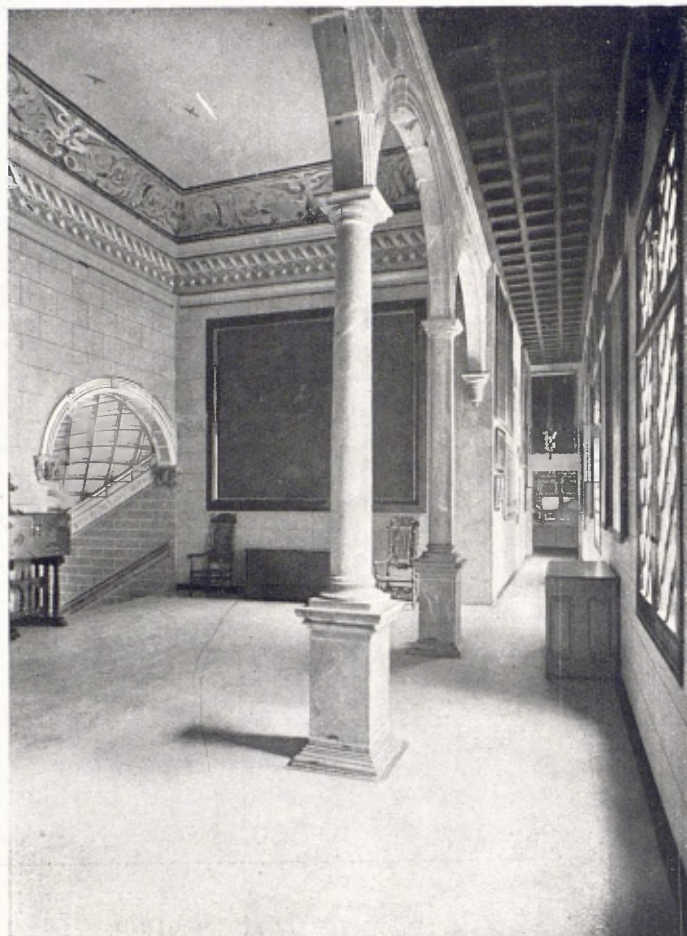
En el parament de la planta baixa hi ha quatre finestres, lleugerament rectangulars, i una portalada de mig punt inscrita en un ordre clàssic de propor-cions afinades i motlluratge discretament expressat. D'aquesta entrada s'ha perdut l'escut, del qual no sabem, certament, la història.

Segons una versió que ha estat molt repetida, en aquest escut hi havia les dues àligues de la casa d'Austria, i per això, diuen, que fou arrencat, durant la guerra de Successió, pels contraris de Carles III d'Austria. Per afirmar aquesta versió hi ha la certesa que un dels Rocafort, Joan Antoni (1673-1745), va ésser ajuda de cambra de Carles III i acompanyà el mateix rei a Àustria el 1712; però alguns escriptors creuen més aviat que l'escut seria el dels Rocafort.

En el primer pis la motllura horitzontal limita els buits de les cinc finestres. En l'ornamentació d'aques-tes obertures, aparentment semblants, hi ha un gra-dual augment decoratiu vers el centre de la façana: així, observem que les dues finestres extremes tenen llur guardapols independent de la motllura que les dibuixa i el motiu ornamental superior és expressat rudimentàriament; en les dues finestres intermèdies, aquest element terminal presenta uns inicis de decora-ció esculturada, el guardapols ja forma part de l'obertu-ra per mitjà d'uns centímetres d'avançament, en el dintell, del pla de la façana: i per sota de la motllura general que fa d'ampit apareixen dues petites cartelles; en la finestra central, a més d'aquestes cartelles, tenim les que sustenten el guardapols, el qual s'enriqueix amb la seva coronació característica, i anotem també, en aquest cas, una major accidentació en el perfil de la motllura que requadra la finestra.

Aquesta accentuació successiva i ascendent de l'or-namentació vers el centre és el ritme subtil de la pon-derada melodia d'aquesta façana.

En el pis superior la segona motllura horitzontal

Galeria

(més important que la inferior perquè està a major altura) determina l'ampit a les disset obertures d'arc circular. Solució ben nostra i continuada, en altres temps posteriors, pels constructors de les masies ca-talanes.

I per a final, la simple bellesa d'una tercera horit-zontal de la teulada com si presentís l'austera ortodò-xia de l'arquitectura nova.

Entrem, ara, i provarem d'anotar, per bé que d'una manera esquemàtica, les principals característiques de l'immoble.

En el pas cobert que primerament trobarem—volta de maó aparellada amb rosques—hi ha l'entrada a l'an-tiga presó del castell, actualment utilitzada per un servei més humà i més modern com és el de rentar-se les mans abans de dinar. Les obertures d'aquest pas són procedents de Zavellà.

El pati del castell és heterogeni quant a estil archi-tectònic. A la banda dreta tenim una bella façana de *château* francès, en maó i pedra, projecte de l'archi-tecte Grant, el qual vingué de París per a dirigir la reforma del castell. Aquesta façana presenta les prin-cipals característiques de l'arquitectura francesa de l'època iniciada a les acaballes del segle xvi: ço és, la decoració de la façana és funció de la seva estruc-

tura; el brancal d'una obertura és una continuació del de la finestra inferior, formant un motiu continu fins al fris terminal; en lloc de pilastres adossades, cadenes de pedra aparellades *en harpe*, com pot veure's en l'aresta del cos sortint d'aquesta façana.

Les altres dues façanes contigües de mamposteria ja són menys importants. En la d'entrada anotem una finestra gòtica d'arc conopial, molt florejada—segurament del segle XVI—provinent de Zavellà i dues finestres d'un renaixentisme més o menys plateresc, portades, també, de Mallorca. Germanes d'aquestes són altres dues de la façana del fons, on hi ha un rellotge decorat amb mosaics fets a París l'any 1885.

La façana de l'esquerra, com totes les altres, és de l'època de la restauració de finals del segle passat. Tres finestres vulgars de tipus italià i tres discretes arcades sustentants.

Pugem, ara, per l'escala d'honor. Els graons, d'una sola peça d'uns 2'50 metres, són de granit. El sostre, en canvi, amb tot i tenir la pretensió de simular l'època d'Enric IV, és de guix. (Podem anunciar, des d'ara, que l'actual propietari aviat substituirà el guix d'aquest sostre per un altre material més noble.)

En el *hall* del primer pis, cal remarcar dues colum-

nes amb tres arcs de mig punt de línies correctes.

I ara comença la sumptuosa exhibició dels valuosos objectes guardats en les habitacions del castell de Peralada, alguns dels quals descriuen Joaquim Folch i Torres i Josep Gudiol en aquestes mateixes pàgines, les quals—com he anotat de bon començament—són insuficients. No obstant, remarcaré com a exemplars més valuosos: una caixa gòtica ricament esculpida, una altra, hispano-àrab, policromada amb arabescos i motius florals d'unes tonalitats exquisides; i dos sumptuosos varguenys del segle XVII—de noguera, vori i bronze—amb peu de pont l'un i peu d'armari l'altre.

La primera sala que trobem, després del *hall*, és la sala de recepcions i la més luxosa del casal: la seva magnificència, assolida en tots els detalls, correspon eficientment a la finalitat assignada. Segueix, a continuació, una sala dormitori per a invitats, anomenada correntment «sala dels rocs», per la decoració de les parets amb l'emblema dels Rocabertí en un fons allistat de franges grogues i vermelles.

Per l'altra porta del gran saló, entrareu a la sala vermella, tapissada, naturalment, amb domàs vermell. Després trobarem la sala tapissada amb domàs blau, la qual era el dormitori de la comtessa. D'aquesta

Sala de recepcions

Menjador

habitació, no vull deixar d'anotar un admirable relleu gòtic d'alabastre, representant la coronació de la Verge, trobat a les golfes de la residència dels comtes a Mallorca.

Segueix el *boudoir* amb les parets tapissades de groc, d'una agradable harmonia. La sala d'estil Imperi és decorada per l'actual propietari; i sols per aquesta mostra ja podríem assegurar que el castell està en bones mans. Compareu-la, si no, amb la sala d'hivern decorada a finals de segle amb la llar d'imitació escenogràfica a un model del Museu de Cluny.

Després de la sala dormitori del compte, on no hi ha gran cosa a remarcar i de les tres sales destinades a la col·lecció de vidres, trobarem, encara, un dormitori i una graciosa sala isabelina d'un gust d-purat.

En la planta baixa, entrant per la façana de migjorn, hi ha el vestíbul, el menjador i la sala de billar. El sostre de les tres habitacions és una mateixa volta de canó seguit, decorada amb trellatge esculturat. Aquestes sales tenen un regust d'època a la manera del palau del príncep Borromé de l'*Isola Bella*, en el lloc Major, que us encanta.

I baixant als soterranis—en el lloc que li pertoca—

trobareu el celler amb tanta d'exuberància proveït, que us rodarà el cap, només d'ensumar-lo.

Abans d'acabar, no voldria descuidar-me d'anotar la bella església gòtica situada als voltants del castell. Si bé el seu interior no presenta gaire interès degut a la reconstrucció soferta, tenim, en canvi, una severa façana de pur estil amb quatre arcs ogivals escalonats en el cos sortint de l'entrada, coronat per una creu esculturada, i en el timpà una bella escultura de la Verge acompanyada per dos sants. I com a únic ornament del parament del front, un ventanal circular austerament lobulat.

El claustre es conserva, gairebé, intacte. És de planta quadrada amb set columnes en cada costat. No sols per les afinades proporcions és remarcable aquest claustre, sinó també pel motlluratge dels capitells i bases, en els quals hi ha les tradicionals interseccions de superfícies de l'estil medieval d'una plasticitat molt sovint emprada per la decoració moderna.

Pròxima a l'església, s'eleva, encara, una torre ferma i fragments de muralla, testimoni venerable de la secular residència dels comtes de Peralada.

MÀRIUS GIFREDA

Boudoir

Sala d'hivern

Sala Imperi

Façana de l'església

Claustre

LES OBRES D'ART DEL CASTELL DE PERALADA

Tots els que estimant les coses que formen el patrimoni artístic de la terra, sabem la bona obra que els darrers comtes de Peralada havien fet, restaurant el seu Castell famós, estàvem amb l'ai al cor en saber que la noble casa de l'Empordà, que feia uns anys era gairebé abandonada pels hereus d'aquells restauradors, anava a ésser venuda.

Sortosament, la desfeta del Castell de Peralada, que anava a tenir una realitat segura, fou aturada de sobte. La nova que el noble casal passava a ésser pro-

pietat del col·leccionista i *amateur* barceloní En Miquel Mateu, ens omplí de satisfacció i ens donà l'assegurança que el que anava a ésser una desfeta es convertiria en una lloable obra de reparació, i que els buits que la desaparició de moltes obres d'art venudes, havien produït en les sales d'aquella casa senyorial, serien aviat suplertes per obres d'art novament adquirides pel nou propietari, qui havia format ja, precedentment a l'adquisició del Castell, una de les millors col·leccions de vidres antics d'Espanya.

VERGÓS.

La Visitació. (detall)

Així, en pocs anys, el Castell de Peralada ha tornat a ésser, no solament el que era, sinó quelcom més, ja que avui en una de les seves principals estances hi estoja aquesta riquíssima col·lecció de vidres, on, bé que el gros de la col·lecció són els vidres catalans, hi ha sèries abundants i representatives de totes les manufactures europees. A ella va dedicat en aquest número, un estudi especial fet per Mossèn Josep Gudiol, que millor que jo us pot dir la seva importància.

I no és sols per aquesta col·lecció de vidres que el Castell de Peralada és més del que era, sinó per l'esplendor dels seus jardins, per la repoblació i aneixió als mateixos de trossos destinats al conreu, per la traça de bells parterres i composicions de jardineria, per l'enriquiment dels mateixos a base d'estàtues i nobles pedres antigues, per la renovació i amoblament de les estances, per l'ampliació d'elles, per l'adquisició de belles obres d'art, tapisseries, retaules, pintures, mobles de rara valor, etc., i per la formació d'un Museu i per l'ordenació de la Biblioteca, de la qual el nostre amic Cabot en altre lloc us parlarà.

Impossible és la tasca de fer en el reduït espai que disposem, un catàleg complet de les obres que el Castell de Peralada estoja. Per a donar idea d'elles, hem reunit aquí fotografies d'algunes de les més principals i de les sales on són col·locades, amb el propòsit de comentar-les en el seu just valor, i deixar estampada una impressió del que conté la noble casa amb tant amor restaurada.

D'entre les obres de la pintura medieval, escollim ací les quatre peces cabdals, entre les quals les escoles de la pintura gòtica catalana, valenciana, aragonesa i andalusa, són ben representades i totes per mestres o obres cabdals.

La primera, ho és per un retaule de Vergós, que és un dels noms més representatius de la pintura nostra del quatrecent. Es tracta d'una bellíssima taula representant la Visitació, amb dues figures de vora tamany natural, ricament abillades, destacant damunt fons d'or estofat de la més bella qualitat. La tècnica i l'estil de l'autor del retaule de Granollers i de la majoria de les teles dels Pexaires, ambdós al Museu de Barcelona, hi és ben visible.

L'escola de València té dues obres de considerable importància: és la primera un retaule d'altar complet, dedicat a Sant Andreu i Sant Jaume, amb taules laterals on són representats Sant Joan i Sant Miquel, Sant Agustí i Sant Jeroni. És obra de la segona meitat del segle XV, i en la imatgeria ricament abillada i en certes traces de flamenquisme s'hi reconeix la influència de l'escola de Jacomart.

Com obra de Jacomart ens cal considerar el tríptic de Sant Joaquim i Santa Anna, on el flamenquisme típic del pintor d'Alfons V hi és present amb tota la seva esplendor. Al centre, Santa Anna, la Verge i l'Infant Jesús. A l'esquerra, l'abraçada de Sant Jo-

VERGÓS.

La Visitació. Segle XV

quim a Santa Anna en tornar aquell del desert. A esquerra, la naixença de Maria.

L'escola aragonesa és representada a Peralada per una formosa taula de Sant Miquel Arcàngel, obra de la fi del segle XV, d'un valor decoratiu extraordinari.

Finalment, l'escola andalusa és representada per una de les rares obres del gran pintor cordovès Bartolomé

Retaulle d'altar

Escola Valenciana

Segle XV

Detalls del retaule d'escola valenciana

Segle XV

Bermejo, catalogada entre la seva producció. Representa el Crist damunt el Sant Sepulcre, sostingut per dos àngels. És una obra on tot el patètic de l'art del mestre andalús es fa present.

De la pintura de l'època barroca, a Perelada, esmentarem així mateix algunes obres. Heus ací, entre elles, tres obres de Josep Ribera, representant l'una un bust d'Apòstol, l'altra, Sant Jeroni al Desert, i l'altra, un Sant Joan Infant, corresponent a l'època de plenitud de l'art del mestre. Altra tela, adquirida a la Col·lecció-Estruc, obra de Guido Reni, ens ofereix el retrat de Sant Sebastià un bell nu, segons les normes de l'escola acadèmica romana del segle XVII.

A la mateixa època correspon un interessantíssim retrat d'home de Lucca Jordano, que és una obra notable del famós mestre italià, qui, com és sabut, treballà a Espanya, on el seu art exercí una influència considerable.

Dels inicis del XVIII i atribuïble a l'Escola de Madrid, és una preciosa tela representant Sant Joan Baptista vora una font tenint prop l'Anyell que pastura. Obra important malgrat la seva atribució insegura quant al nom de l'artista, representa una època de la pintura espanyola massa oblidada pels estudiosos.

Finalment, entre les obres de pintura cal esmentar un retrat de dama obra de Eugeni Lucas, que és una

Detall del retaule d'escola valenciana

Segle XV

de les obres més interessants d'aquest mestre, conegut principalment pels seus quadros de costums.

Finalment, una bella taula d'escola flamenca de la fi del segle XVI es fa digna d'esment entre les obres escollides.

Diverses tapisseries exornen les estances del Palau. La principal d'elles és una gran tapisseria de la primitiva manufactura dels Gobelin, època Coman, del segle XVII, representant un triomf romà. Altres peces de manufactura de Brusselles fan costat a aquest exemplar de gran categoria.

Impossible donar una idea del mobiliari i dels objectes d'art i peces d'escultura que decoren les cambres i els jardins. Esmentarem ací com a nota curiosa la bella cadira de mans, obra italiana d'estil rococo del segle XVIII i el bell brancal de pou andalús, d'estil plateresc, que constitueix el centre d'un jardinet de traça renaixentista, construït vora la muralla del Castell.

Finalment, vagi un aspecte del que comença a ésser la sala destinada a Museu, provisionalment instal·lada, on una bella col·lecció de ceràmica popular reunida a l'Empordà hi és exhibida, junt amb les troballes prehistòriques fetes al Castell en procedir-se a les obres de restauració, i que indiquen un grup de població celtíbera únic a Catalunya.

L'aspecte dels interiors, l'examen en detall de les fotografies completaran la idea de conjunt, de la quantitat i qualitat de les obres d'art reunides pel nostre amic en aquesta estada senyorial, que mercès a la seva generositat i al seu entusiasme per les coses d'art ha estat conservada, en profit del patrimoni artístic de la terra.

JOAQUIM FOLCH I TORRES

Detall del retaule d'escola valenciana

Segle XV

JACOMART.

Triptic de Sant Joaquim i Sta. Anna. València. Segle XV

Escola aragonesa

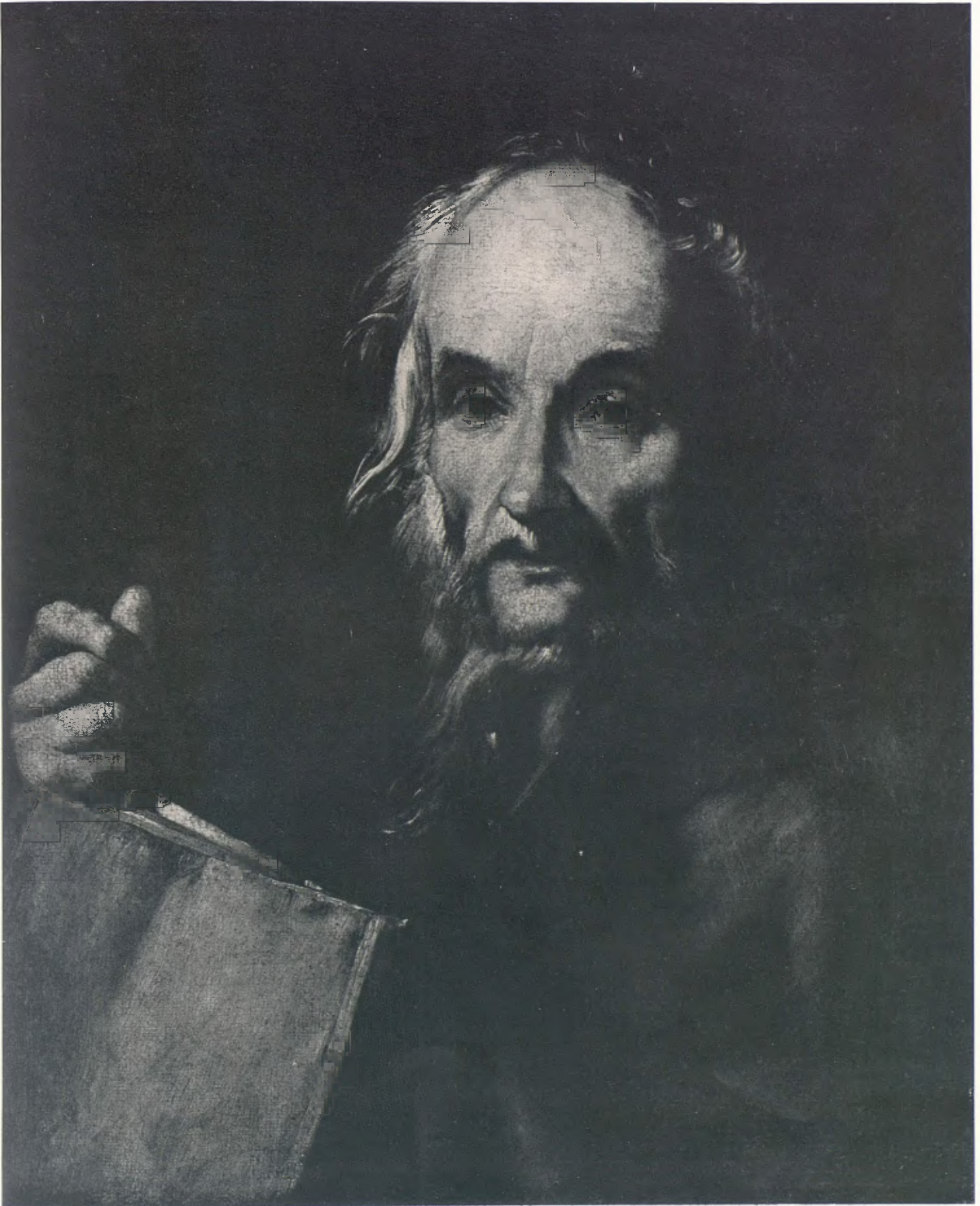
Sant Miquel Arcàngel

Finals del segle XV

BARTOLOMÉ BERMEJO.

«Saint Sepulchre»

JOSEP RIBERA

Sant Jeroni al Desert

Sant Joan Baptista

Escola de Madrid

Segle XVIII

Taula de la Verge Maria

Escola flamenca

Segle XVI

GUIDO RENI

Sant Sebastià

Tapisseria de la Manufactura primitiva dels Gobelins (època Coman)

Segle XVII

Tapisseria

Manufactura de Brusel·les

Segle XVII

Sala destinada a Museu de ceràmica i monetari

Cadira de mans

Segle XVIII

NATURA MORTA ATRIBUIDA A GOYA

Entre les obres de pintura moderna que guarda el Castell de Peralada, hom recordarà amb amor una *Natura morta* col·locada damunt la porta, en el gran menjador del castell. Aquesta pintura s'emporta la mirada del visitant per la seva qualitat admirable i per la delicada harmonia de grisos. És una pintura que hom atribueix a Goya i per la seva coloració gairebé es podria assegurar que fou pintada pel geni de Fuendetodos. Goya, però, no va pas mostrar la seva personalitat formidable pintant bodegons, car, segons sembla, no va pintar-ne gaires, ço que fa més difícil el poder atribuir-li amb seguretat obres d'aquest gènere. En aquesta tela admirable del Castell de Peralada hi ha, però, totes les reminiscències de Goya: aquells grisos aperlats tan característics dels fons d'alguns dels seus retrats; hi ha, també aquell sentit de la fusió dels tons i de la riquesa d'esmalt, característic de les millors obres del pintor aragonès. Aquesta *Natura morta* posseeix la difícil finesa gairebé monocroma, però subtilment colorida de les teles de Goya. La pintura hi és posada amb un modelat llisquent.

Damunt la foscor subtilment matisada de la tela brilla l'argent d'uns peixos entre altres objectes de llum més apagada.

De composició i fins de visió, aquesta *Natura morta* del menjador del Castell de Peralada, representa, encara, la continuació de la tradició dels «bodegons» espanyols. Al realisme una mica feréstec, al sentit de la llum captada per contrastos, ha succeït ací un realisme menys assecat de gràcia, una llum captada en el matisos, sense que aquests facin perdre del tot la idea de corporeïtat; aquella idea de corporeïtat tan cara a Velàzquez a través la idea de la llum i que Goya ens dona, en els seus millors quadros, potent, però despullada de tota sequedat. Hi ha en aquesta *Natura morta* alguna cosa substancialment francesa, com rebuda per Goya per mitjà dels artistes del XVII i XVIII nobles i perfumats; hi ha ací una llum plena de les subtilitats de les paletes de Claude Lorrain i de Watteau. Del argentat de Tiepolo. Hi ha àdhuc una mica del *dulzón* de l'internacional Mengs.

RAFAEL BENET

Una de les sales destinades a la col·lecció de vidres

ELS VIDRES DE LA COL·LECCIO MATEU

Provarem de donar una idea de la col·lecció Mateu esmentant els exemplars que ens han cridat més l'atenció. Passa de mil cent el nombre d'atuellis de vidre que integren el tresor reunit en les sales del Castell de Peralada.

I usant de la divisió dels vidres, agrupant-los sota les denominacions genèriques de *vidres d'excavació* els anteriors a l'època del renaixement, i *vidres de parador* els de temps posteriors, haurem de dir que pertanyen a la primera secció els vasos de vidre conglomerat opac i de vives coloracions blaves, grogues, vermelles, verdes i blanques, que prenen origen en les civilitzacions egípcia i púnica, que en la nostra terra han proporcionat gran nombre d'exemplars els cementiris grecs d'Empúries i les tombes cartagineses d'Eivissa. La col·lecció Mateu posseeix una bona quantitat d'aquesta mena d'objectes, quasi tots ells perfumaris en forma d'alabastró o de gerreta d'elegant perfil i decorats de pasta incrustada donant motiu en forma d'espina de peix o de palmeta. Sobre-surt dintre aquesta especialitat, una amforeta de rela-

tivament grossa dimensió, amb doble nansa angular que munta per sobre la boca. Aquests vidres poden atribuir-se del segle V al II abans de J. C., per més que amb posterioritat diversos exemplars presenten encara resquícies de la tècnica ornamental pròpia d'aquells vasos. Cal esmentar una patina jaspiada de tonalitat moradencsa que pot atribuir-se al segle I.

Són d'època ja més acostada a nosaltres: del segle II a. de J. C., fins a l'època de les invasions bàrbares, una gran varietat de peces de vidre de forma elegant, produïdes amb el procediment del vidre bufat. Aquest, generalment, es presenta amb relativa transparència, admetent varietat de motius de decoració, ja per mitjà de fils de vidre, sovint d'altra tonalitat, aplicats en espiral, en anell, en ziga-zaga o en capricioses línies vermiculars i també en cabuixons o llàgrimes. També hi ha en la col·lecció exemplars emmotllats donant relleus de més o menys caràcter decoratiu, així com atuellis amb motius incisos produïts a la mola amb gran habilitat. Dintre aquestes menes de vaixells hi són denotats, una ampolla en forma

Vitrina dels vidres d'excavació

de penjoll de raïm vivament irisada i de gran tamany; un bol que emmotlla en sa superfície externa un graciós motiu geomètric; un plat amb un floró lobulat en el fons, un vas truncocònic amb nòduls en relleu, alguns perfumaris portant en relleu una doble cara de medusa i altres amb nansa superior formant diferents cossos. Altres gerretes, pots i olles s'haurien d'esmentar, els uns per la seva elegància de forma, els altres per la seva admirable integritat i alguns per les seves dimensions. Semblen procedir aquests vidres de les excavacions fetes en els cemeniris d'època romana de la nostra terra, de les Gàl·lies, de les vores del Rin i fins de les costes asiàtiques del Mediterrani, repetint-se els models amb lleugeres variants, els d'una procedència de l'altra certament ben distant.

Fa pocs anys que els col·leccionistes s'han fixat en els vasos trobats en els sarrals de l'Egipte, de l'Assíria i de la Messopotàmia, datant de l'època de la dominació musulmana fins a la quinzena centúria. Tals exemplars de conques vítriques a vegades es presenten amb decoració polícroma, vidriada i daurada, donant

motius en els quals domina un fris o franja portant una inscripció cúpica. D'aquesta mena de preuats exemplars la col·lecció Mateu en posseeix dos models veritablement remarcables, de forma truncocònica i de bella silueta. Aquests dos atuells potser pertanyin als segles XIII o XIV, i són peces de les que fan honor a una aplega. Són d'època més antiga altres exemplars, si de forma ben suggestiva, amb decoració més modesta, atribuïbles als segles VIII al XI. Dintre la sèrie recollida pel senyor Mateu dominen una ampolla de vidre verd opac, de tipus el més antic, i multitud d'ampolletes i flascons de coll angost i de dipòsit esfèric, decorats amb aplicacions de pasta vítreia en disposició de cordons combinats amb enginy. També hi ha un homam característicament aràbic.

Creiem que poden esmentar-se com a últimes produccions orientals, mahometanes o pèrsiques, uns deu exemplars de gerrets en forma, la majoria d'ells, de setrill, amb llarg coll revingut i ventre esferoïdal, que figuren agrupats per un estant de vitrina de Peralada. S'aparta de la disposició oferta per altres exemplars una ampolla de llarg i estret coll ondulat, acabat en una mena de bec d'au. En aguna publicació tècnica hem vist classificats com a obra de Pèrsia alguns vaitells d'igual silueta.

Hem també d'enumerar entre els vidres d'excavació dues ampolletes que tenim entès foren trobades dintre l'ara d'un altar d'una església dels pireneus, on havien estat col·locades en fer-se la consagració de l'altar. Una d'aquelles piquetes és d'admirable integritat, i conserva encara la cera o pasta ritual amb indicis del segell que clogué la *lipsanoteca*, després d'introduir-hi les *sacra pignora sanctorum*. L'altra ampolleta està escollada, presenta en el seu ventre bulbós un motiu ornamental emmotllat i forma quatre discos, així com el primer va enjoiat per unes sèries de gotes en relleu. S'han de classificar aquests dos vidres com de l'època romànica, dels segles XI o XII, resulten obres de vitreria de la més gran raresa, per l'estil de diversos exemplars recollits en el Museu Episcopal de Vic.

I anant a parlar dels vidres de parador, que és natural que siguin els més en nombre de la col·lecció Mateu, el primer que s'acut és tractar d'una confitera esmaltada. Un tal exemplar constitueix títol d'honor pel qui pot posseir-lo. Té la forma cilíndrica, inferiorment en conca semiesfèrica a la que va fixat el peu cònic amb l'intermig d'un petit nus. Aquest vas és de vidre incolor força perfecte i ve decorat inferiorment per tres zones separades per un anell rellevat que és molt possible hagués estat daurat. La zona superior va enriquida amb vitrificacions de diversos tons i dóna un motiu en escaques semicirculars. La franja mitjancera ofereix motius vegetals estilitzats, entre els quals no hi manquen uns ocells que estan clavant el seu bec en unes corolles florals. L'espai inferior llueix semblants motius de decoració floral i animal. El peu va ornamentat amb senzills tocs imitant fullatges. Tota la decoració és en esmalts de color verd, blanc i groc, i abunda més que les altres tonalitats la verda tan característica de la nostra primitiva fabricació de vidres domesquins. És un exem-

Vidres romans d'excavació

Vidre musulmà oriental

plar magnífic, atribuïble a la segona meitat del segle XVI.

Se n'emporta l'atenció, si no per la seva disposició plenament elegant, per la seva antiguitat, una canadella de vidre verdosenc, amb incisions en èlix, que creiem poder atribuir a la quinzena centúria i que té tot l'aspecte, atesa la seva irisació argentina, d'haver estat enterrada a fi d'indicar el caràcter eclesiàstico-diaconal del cadàver que acompanyà durant segles. Altres models de canadelles hi ha en les vitrines del Castell de Peralada, essent de remarcar uns exemplars amb filets de lacticini i aglutinats de vidre blanc o blau, que semblen pertànyer al segle XVIII.

Variadíssim és l'acoblament de copes, entre les quals n'hi ha amb conca molt oberta, que permeten seguir l'evolució del *beyre* fins al més profund i senzill dipòsit. Entre la munió de formes sobresurt per la seva gràcia excepcional una copa de nus emmotllant dues testes de lleó; sobre la tija reposa la conca en casquet esfèric, amb cimbal ondulat horitzontalment i que presenta dos filets blancs, així com també uns tocs aflorenats. Una altra copa mostra igualment nus amb testes lleonines i reduïda conca en forma d'embut, ornada d'un anell i línies de lacticini. Altres exemplars posen llurs elegants conques ornades de filets blancs sobre una lleugera tija de peu molt pla, i n'hi ha una que per excepció llueix dues reduïdes nanses als costats del seu dipòsit. Una n'hi ha de vas acampanat,

posat sobre una elegant ornamentació trepada, fermada per cordons que s'entrellacen i van vorejats de frondes aglutinades, i sosté aquest conjunt verament esplèndid un peu a manera de disc. Tots aquests exemplars semblen dels segles XVI i XVII, sobresortint entre multitud de *beyres* de mesura diversa, silueta vària i ornat de tota mena, els més d'ells datables pels anys del mil set cents.

Constitueix un tipus ben original que podria ésser sortit dels forns catalans, un estrany vidre que estava constituït per dues copes en comunicació i sostingudes per un sol peu, ornamentat per una esfera acostellada de lacticinis en filets, que encara donen to de distinció a l'única de les copes que ha arribat fins als nostres dies.

Variadíssima és la collecció d'ampolles i gerretes, moltes d'elles enjoiades amb incrustacions de filets blancs, ja senzills, ja formant cintes entreteixides a manera de blondes. És remarcable un gerricó de llarg coll molt obert superiorment i de ventre de doble expandiment, decorat amb gracioses nanses en nombre de sis i posat sobre un peu digne de la copa més esvelta. Entre les ampolles és digne de menció una pediculada amb dipòsit esfèric aixafat i coll constituït per tres angostes canyes que es caragolen formant una mena de cordes els extrems superiors de les quals es reuneixen en una boca ornada de filets blancs, el mateix que el seu ventre, i que acusa per la seva disposi-

Confitera esmaltada catalana

ció el record dels models orientals. Tant el gerricó com aquesta ampolla, semblen obres del segle XVI-XVII.

Les almorratxes estan representades per nombre d'exemplars, pediculats uns, sense sustentacle altres, uns llisos, altres decorats per nansetes i farbalans de vidre verdós, blau o blanc.

Els cantirets de vidre hi són amb varietat de mides, de formes i de decoració aglutinada, i n'hi ha un amb lacticinis i blau, sobresortint per la seva decoració. Molts d'aquests mostren al cim de la seva nansa el característic gall que hi serveix de pinacle.

El porró forma amb el setrill una veritable monografia amb diversitat de models. Entre els primers hi ha els de boca replegada com un tricorni, sense que hi manqui la corresponent escarapella, i dels segons es veuen els constituïts per doble dipòsit dintre un sol ventre, a fi que no es barrengés l'oli amb el vinagre.

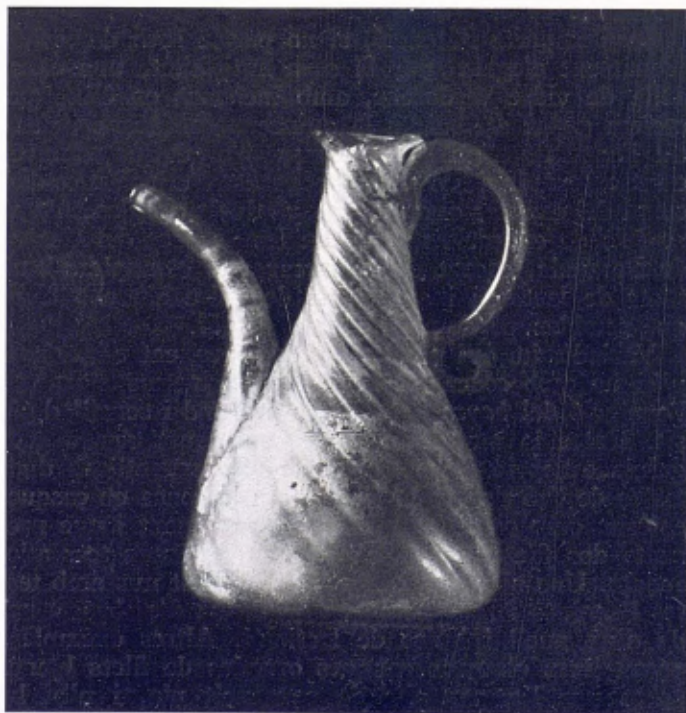
Les piquetes d'aigua beneïta que havien tingut lloc oportú prop de l'espona del llit, no hi manquen en la col·lecció, i n'hi ha amb el seu tester reticulat i encimat pel senyal de la Redempció humana.

Fóra cosa molt llarga detallar la varietat de fruïteres de peu alt o baix, els salers i les sucreres que ha recollit el senyor Mateu: n'hi ha des del més

complicat fins al més senzill. I aquí és del cas no deixar en oblit una gran fruïtera en forma de cistelló, de boca formant ondulacions i presentant dues ansetes laterals. És un exemplar sumptuós al que dóna vàlua el *craquelé* o imitació de glaçat que va en la superfície exterior. Hi ha salers, tals com un que té en la seva part superior una ampolleta que serviria per empebrar les viandes.

Direm també que són diversos els candelers amb una grossa pinya emmotllada sota llur broc alt. Amb ells poden esmentar-se els llantions i llums d'oli; n'hi ha un dels darrers que té la forma d'una gallina. Demés hi ha exemplars de vidrieria que constitueixen veritables genialitats, en forma d'animals, de sabates, de tricorns, de canons de fer mitja, etc., models en els quals es manifesta la traça i fins la sàtira del vidriaire, més atent a produir atuells que cridessin l'atenció, que no pas a satisfer una necessitat. Aquests vidres, més abans que tasses de broc o sucreres, eren considerats com objectes d'exhibició, per a ésser col·locats en les lleixes dels paradors i bufets o al peu de la imatge que, dintre una escarapata, protegia la família. Els més de tals bibelots són del segle XVIII i n'hi ha encara de més moderns, tota vegada que, atesa la seva fragilitat, ha de concedir-se al vidre més mèrit de conservació que a qualsevol altra matèria.

Dintre la Península Ibèrica, ultra Catalunya, foren vàries les regions i els pobles que tingueren en activitat els forns de vidre. Coneixem diferents tipus característics d'aquesta producció: però manca quasi en absolut el poder identificar quin fou el lloc a què deuen la seva naixença. En Joan Facundo Riaño donà

Canadella del segle XV

Canadella del segle XVIII

el nom d'una vintena de tals forns, i sens dubte que tal nombre deuria augmentar-se considerablement si els investigadors haguessin procurat trobar la història dels antics productes industrials.

La col·lecció Mateu posseeix una vuitantena d'atuells de vidre que han d'admetre's com espanyols, als quals pot aplicar-se el poc que apar demostrable respecte a atribucions. Així apar foren fills de la regió sud d'Espanya, i especialment granadins, uns gerros de tipus descendent de les llànties de les mesquites mahometanes, formant cos bulbós amb coll acampanat, filatejat en espirals i amb nanses que a vegades són en nombre fins a vuit, que guarneixen el vas des de la seva boca fins a la meitat del seu dipòsit. Una tal mena de gerrets de vidre blavós o groguenc, traslúcid, sovint presenten llurs elements ornamentals amb color més intens, arribant-se a atribuir a la setzena centúria. Més tard, i fins al segle XVIII, van sortint els mateixos tipus, però tendint a eixamplar el coll i prenent siluetes més feixugues; hi ha exemplars que són imitació dels tipus catalans.

El renomnat taller vitrari de Cadalso Bayo, de Toledo, rep la influència andalusa, i ostenta com a característica l'ornamentació en forma de cadena que veiem sobretot en les fruiteres del segle XVII. Filial

de Cadalso fou l'establerta a San Martín de Valderiglesias, des dels anys del 1600.

Castillo o Castril de la Peña es considera com el lloc originari dels vasos en forma de gerro que ofereixen la boca lobulada, i una o dues nanses que presenten llurs pastes vítries de tonalitats verdoses o bé olioses.

Com hem indicat, la col·lecció que ens ocupa posseeix ben representats aquests tipus, però no n'hi manquen altres que cal admetre com a hispans i que donen formes de cistelló, d'aiguamanil, de tassa, de vinagrera, etc.

S'ha de suposar com a creades a Galícia o a les seves immediacions, unes ampolles a vegades amb ventre aixafat i de vidre bast molt revingut i fetes de vidre blau intens i gairebé opac, que ofereixen com a motius de decoració una o diverses petxines i algun cop també la creu, fet tot del mateix vidre, i que són considerades com a producte apropiat, com els objectes d'atzabeja, als pelegrins que anaven a visitar el sepulcre de Sant Jaume, a Compostela.

La fàbrica de vidre de luxe establerta al Real Sitio de San Ildefonso de La Granja, que prodigà les seves manufactures de vidre i simili-cristall en la segona meitat del segle XVIII i principis del XIX, figura també en el Castell de Peralada. Així semblen sortits d'aquell forn alguns atuells, tals com ampolles, co-

Canadella del segle XVIII

Copes catalanes del segle XVI

Segle XVI-XVII

Segle XVII

Copes catalanes

Copes catalanes del segle XVII

Copa catalana del segle XVII

Gerreta catalana

Segle XVI-XVII

Ampolla catalana del segle XVI-XVII

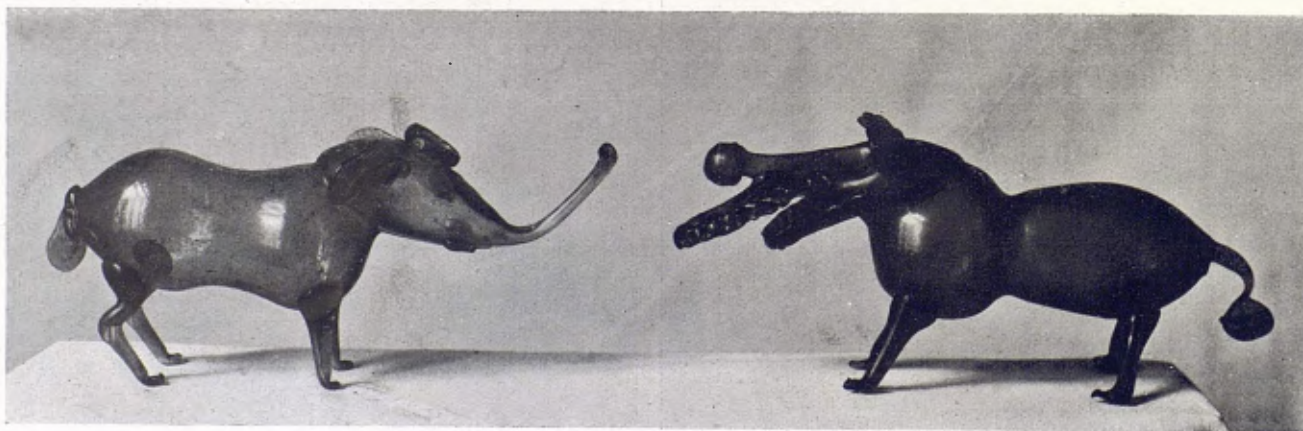
pes, vasos i perfumers, amb ornamentació incisa a la mola i al buril i deixada transparent, desllustrada o bé daurada, prodigant l'ornamentació Lluís XVI tal com la interpretava el traçut decorador del vidre a

França, Alemanya o Anglaterra. I això és ben comprensible des del moment que consta que estigueren al cap i direcció de la reial manufactura un francès, un suec i un hannoverí, introduint-s'hi pel segon la tècnica del daurat i pel darrer la perfecció del gravat i entallat.

Se sap que entre les imitacions que treballà la vidrieria de La Granja hi hagué vaixel·la de vidre blanc opalí o de color de llet, amb tonalitats imitant jaspats, i també objectes pintats en esmalt o veriables miniatüres amb personatges i països, segons la moda de la producció estrangera. Això fa difícil separar l'hispana del venecià o d'altres terres.

Entre els vidres de difícil identificació del recull fet pel senyor Mateu, hi ha una ampolleta en forma de cor, de vidre verdosenc, amb ornamentació de lacticini, tractada en espina de peix, recordant el decorat i tècnica dels gerrets de vidre opac més primitius. I un es pregunta si aquell cor ha sortit d'algun taller hispà. Per respondre a això cal fixar-se en el fet que una decoració per l'estil pot veure's en un esplèndid vas truncocònic i quasi cilíndric, que fou trobat entre les despulles de l'Alhambra granadina i que avui pot admirar-se en el Museu anexe al referit palau mahometà. Una tal tècnica ornamental l'ensopaguem en diversos objectes de vidre trobats dintre la Península i que ara poden contemplar-se en museus i col·leccions particulars.

Els vidres estrangers, començant pels de Venècia, no deixen de mostrar les seves característiques en alguns exemplars de la col·lecció Mateu. Les fines copes amb ornamentació adherida en el pom de la seva tija, s'hi troben amb varietat de models, alguns dels quals no trobaríem pas estrany que haguessin de reportar-se a la nostra indústria antiga dels segles XVI i XVII. I com que hi ha la propensió a considerar sortits dels forns de Venècia i de Murano els vidres més diàfans, lleugers i correctament decorats, hauríem d'avenir-nos a considerar com a provinents de la riba de l'Adriàtic algunes conques i gerrets i confiteres, avui existents en la nostra terra. Sobretot, hauríem d'avenir-nos davant els gerros, gots, plats, ampolletes i copes

Elefants de vidre català del segle XVIII

Frutera catalana del segle XVII

Gall de vidre, català

Segle XVIII

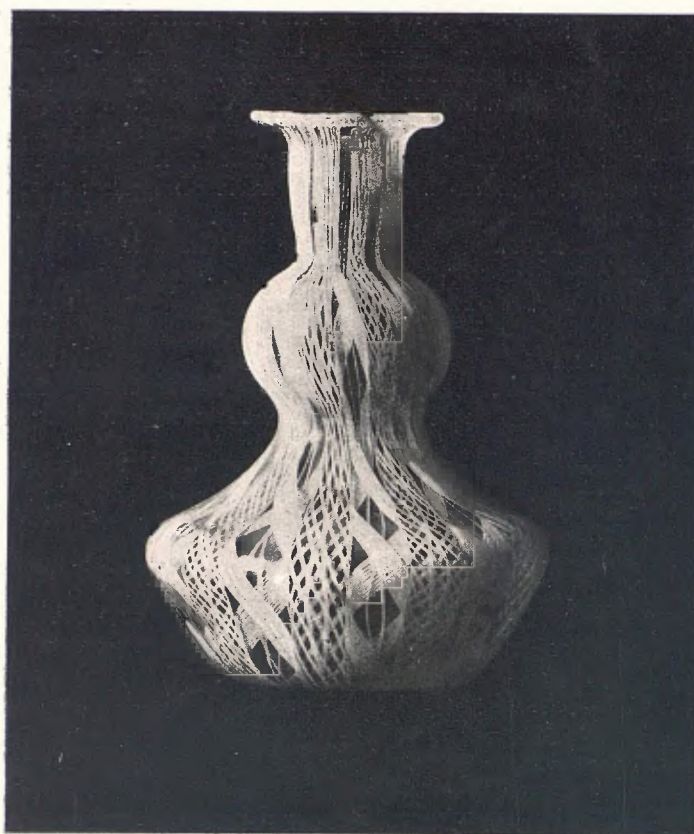

Saler català

Segle XVII-XVIII

Cor de vidre del segle XVII

Ampolleta de vidre venecià

Segle XVII

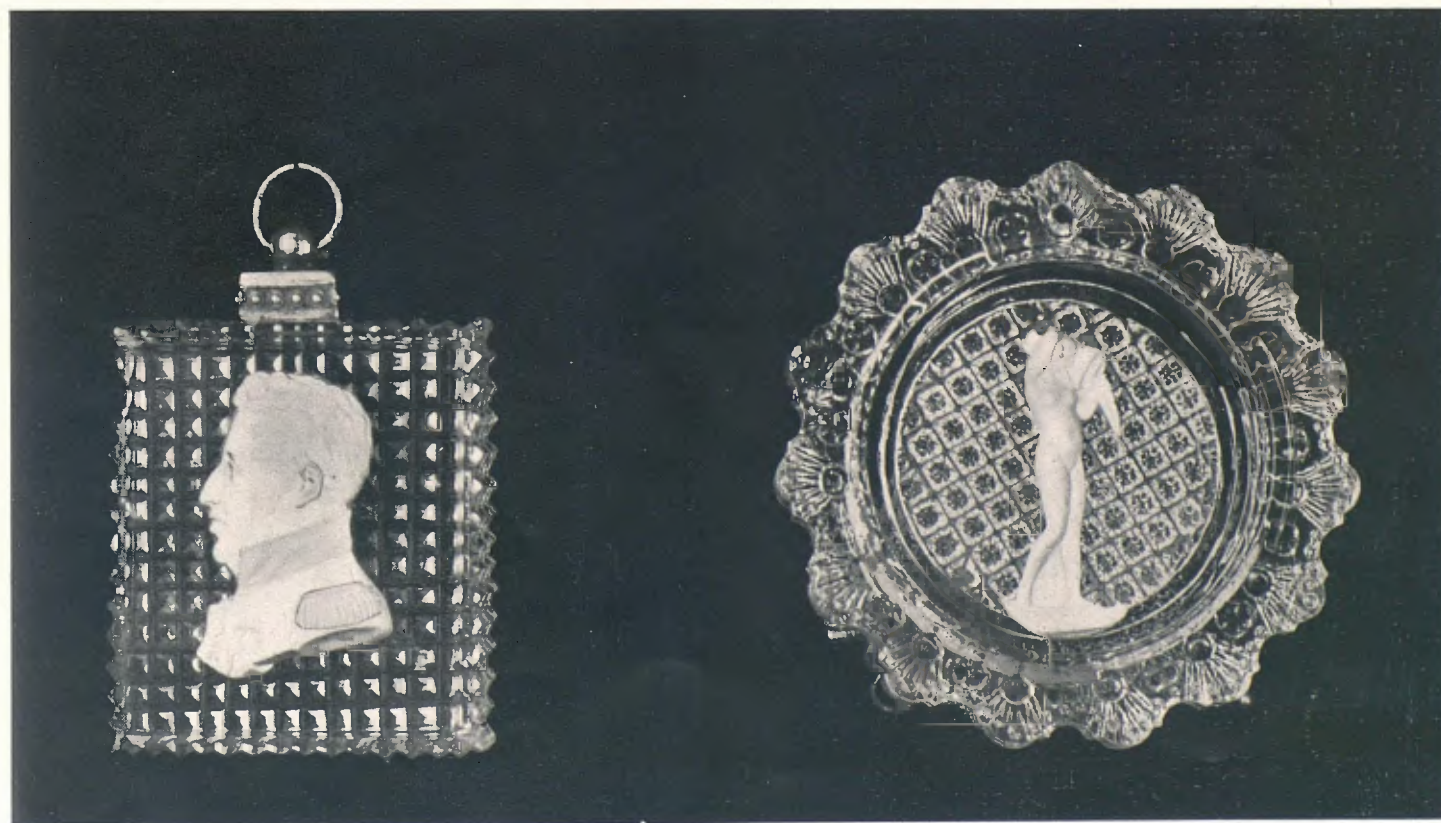
Vidres alemanys del segle XVII-XVIII

Vidres alemanys del segle XVII-XVIII

Vidres opalins del segle XVIII-XIX

Cameus-cristalls del segle XIX

de vitrificació puríssima i enginyosament decorats amb cintes entreteixides de vidre filat blanc, que converteixen un atuell en una blonda o treball de tul. Per les mateixes consideracions haurem d'agrupar entre les produccions venecianes una bonica canadella.

La vidrieria del centre d'Europa i principalment d'Alemanya, ofereix diversos exemplars de vidre cristallí magistralment ornat amb treballs al buril, a la rodella i a la mola, de magnífica presentació. Els motius heràldics i les entelladures a facetes hi van posats pròdigament. Entre els d'aquesta mena n'hi ha diversos assignables als tallers de Bohèmia, dels segles XVII i XVIII, i s'hi troben sis esplèndids tipus que provenen de les subhastes que han tingut lloc a Berlín a l'objecte de liquidar les col·leccions formades pels magnats russos i embargades en la revolució soviètica. Un dels exemplars és un esplèndid *rönver* en forma de copó, de secció més que semiesfèrica, amb revingut peu ornat amb unes aplicacions en forma de rodelles. És una obra datada a principis del segle XVIII.

Pertanyen també a la indústria alemanya una sèrie de vidres esmaltats amb profusió de colors. Entre els més selectes s'hi albira de seguida una ampolla amb l'àliga bicèfala, que ostenta el Crucifix sobre el pit i abriga sota les seves ales negres les cinquanta cinc divises heràldiques dels components del Sacre Romà Imperi. És una variant de forma dels Reichsadlergläser, diferent per això dels clàssics Wiederkommen de beure-li cervesa. Pertany al segle XVII.

Dintre la vidrieria esmaltada germànica col·leccionada pel senyor Mateu, hi ha diversos pots d'apotecari, un magnífic gerro, un barrilet, conques de forma diversa i encara una ampolla en la qual es veuen colorides les figures de les virtuts cardinals, acompanyades de les corresponents llegendes.

Ocupen bona part d'una vitrina un bon recull de potets prismàtics i vasos troncònics, alguns dels primers en vidre blau i altres de pasta opalina amb pintures a l'esmalt groc, vermell, blau, blanc, verd i negre, molts d'ells amb figures de caient popular, altres amb ornamentació de fauna i flora i uns quants amb llegendes i escuts heràldics. Correspon aquesta producció a la segona meitat del segle XVIII, i és de notar que els gots, sobretot, foren fets i prodigats a baix preu pels reialmes de l'Occident d'Europa, conforme indiquen llurs epígrafes en castellà, portuguès, francès, alemany i flamenc, que algunes vegades amb la data hi són de bon llegir, no sempre amb correcta ortografia. Aquests vasos, dels quals n'hi ha amb llegendes victorejant el rei d'Espanya i Carles III i IV, acostumen a portar l'escut de la nació, equivocant la disposició dels quarters en què hi van els lleons i els castells. Ningú, que sapiguem, fins ara, ha classificat amb certesa aquella producció, que degué ésser objecte de gran importació des del país que l'obrà i que és possible sigui la Germània o Flandes.

Entra també dintre la possibilitat que en les vitrines del castell de Peralada hi hagin exemplars de fabricació francesa, ja que la indústria del vidre es sap que en tot temps tingué importància dintre aquell país, per més que s'hagi estudiat poc quina sigui la

seva característica. Saint Gobain, Baccarat, Clichy i París, en els darrers segles, tingueren forns protegits per la munificència oficial, i treballaren pasta cristallina amb ornamentació incisa i daurada, i encara atuellis opalins amb varietat d'esmalts.

I aquí, per acabar, just és dir quelcom de la nombrosa aplega de cristalls-cameus o cristall-ceràmic que porta adquirits el senyor Mateu. Són aquests uns objectes de cristall més o menys profusament tallats, que porten incrustada una figura, religiosa o no, o algun bust de personatge, sovint d'importància històrica, treballat en mig relleu, amb porcellana de la coneguda amb el nom de xina. Entre aquesta mena d'objectes sumptuaris n'hi ha de purament usats, com medallons o plaques ornamentals, no faltant-ne diversos en forma de vas o com ampoila de perfums. Aquesta mena d'objectes daten de finals del segle XVIII i els mil·lors de la primera meitat del segle passat, de quan el Chevalier de Saint-Amans, en 1819, obtingué el privilegi per perfeccionar una indústria artística que altres abans d'ell havien posat de moda. Els anglesos i alemanys contemporàniament també intentaren produir aquella mena de cameus que sovint donen la impressió d'obres d'argenteria.

JOSEP GUDIOL, *Pere*.

LA BIBLIOTECA

Aquesta ràpida descripció de la biblioteca del castell de Peralada no pretén, ni de molt, ésser completa. Vint-i-cinc mil volums no es descriuen bé sinó gràcies a un catàleg com cal. La lectura d'un catàleg, però, no és gens amable sinó per a un bibliòfil posseït d'aquell amor gairebé físic que desperten els llibres en els seus apassionats. Per als altres, un catàleg és illegible del tot. I, no obstant, no hi ha millor manera de descriure una biblioteca. D'altra banda, en un ràpid examen de tres dies, deuen haver-me passat per alt algunes peces importants, tot i refiar-me d'aquella qualitat, mig sort mig instint, que no se sap si s'adquireix pel tracte amb els llibres o ja és atorgada des de la naixença i que entra en gran part en el plaer de les troballes.

Qualsevol, baldament només n'hagi intentat, sap com sovint són llargues les recerques bibliogràfiques i com cal anar amb peus de plom abans de gloriejar-se d'haver descobert una edició no citada per cap erudit. També és sabut com moltes obres requereixen un examen minuciós, pàgina per pàgina, puix que llurs

exemplars presenten diferències que fóra imperdonable de negligir. Per aquesta raó més val no malgastar en afirmacions arriscades un espai massa limitat.

La biblioteca de Peralada ha estat sempre una biblioteca particular. Per això sorprendria de trobar-hi moltes obres que estem avesats més aviat a trobar en biblioteques públiques, si no sabéssim que fou la biblioteca d'una família diversos membres de la qual s'han distingit per llurs aficions erudites. Així, doncs, els que tingueren cura de construir la biblioteca, s'orientaren més cap a formar un excellent instrument de treball, sobretot per a l'historiador, que no pas a aplegar un conjunt escollit de peces d'una gran vàlua bibliofílica. No és que no n'hi hagi d'aquestes, però semblen trobar-se a la biblioteca de Peralada per altres raons de més pes que la simple raresa o la mera curiositat.

Feta aquesta observació de caràcter general, procedim, una mica a l'atzar de les troballes, a una enumeració de les obres més dignes d'esment, tornant a insistir en la possibilitat d'omissions i advertint que

la manca d'espai impedeix no sols una citació bibliogràfica detallada, com fóra de desitjar, ans també de fer constar darrera de moltes obres la menció de llur vàlua o llur raresa. L'entrenat en aquestes qüestions, acostumat al maneig de bibliografies i catàlegs, no ho trobarà a faltar.

Comencem per les obres de caràcter bibliogràfic i general.

BRUNET, *Manuel du libraire et de l'amateur de livres*. — NICOLÀS ANTONIO, *Bibl. hispana vetus* i *Bibl. hispana nova* (Madrid, Ibarra, 1788). — GAYANGOS, *Catalogue of the Mss. in the spanish language in the British Museum*. — HAIN, *Repertorium bibliographicum*. — LATASSA, *Biblioteca de escritores aragoneses*. — RODRÍGUEZ DE CASTRO, *Biblioteca española*. — CASIRI, *Bibliotheca arabico-hispana*. — VAN PRAET, *Catalogue des livres imprimés sur vélin de la bibliothèque du Roi* (París, 1822-23). — QUÉRARD, *Supercherries litt. dévoilées*. — A.-A. BARBIER, *Dict. des ouvrages anonymes et pseudonymes*. — J.-P. NICÉRON, *Mém. p. servir à l'histoire des hommes illustres dans la république des Lettres*. — J.-N. PAQUOT, *Mém. p. servir à l'histoire littéraire des Pays Bas*. — *Catálogo de la biblioteca de Salvá*. — *Catalogue de la bibliothèque de M. Ricardo Heredia*. — *Catalogue Didot*.

P. BAYLE, *Dictionnaire historique et critique, avec la vie de l'auteur* (Amsterdam, 1730); *Supplément...* (Amsterdam, 1750); *Œuvres* (La Haia, 1737). — *Recueil de planches de l'Encyclopédie* (únicament dos volums; no n'hem vist cap del text).

FR. J. T. DE ROCCABERTI, *Bibliotheca pontificia maxima* (Roma, 1695-99). — B. DE MONTFAUCON, *Bibliotheca bibliothecarum manuscriptorum nova* (París, 1739). — J. LE LONG, *Bibliotheca sacra* (París, 1723). — Ph. ARGELATI, *Bibliotheca scriptorum mediolanensium* (Milà, 1745). — HEINECCI, *Script. rerum germanicarum* (Francfort, 1707). — FABRICI, *Bibl. graeca* (Hamburg, 1790). — J. DE TRITTENHEM, *Liber de scriptoribus ecclesiasticis* (Spanhem, 1492).

Anotem, al costat d'aquestes obres, una gran quantitat de diccionaris, dels quals val la pena d'esmentar, en primer lloc, el de la R. A. E. conegut per *Diccionario de Autoridades* (Madrid, 1726-39), un exemplar del qual fa molts d'anys que no s'ha vist al mercat. Afegim:

P. TORRA, *Diccionari català-llatí* (Vic, 1757). — J. BELVITGES, J. ESTEVE i A. JUGLA, *Diccionario catalán-castellano-latino* (Barcelona, 1803). — LA CURNE DE SAINTE-PALAYE, *Dict. hist. de l'anc. langage français* (1875-1882). — E. LITTRÉ, *Dict. de la langue française*. — MISTRAL, *Lou trésor du Félibrige*.

Una de les disciplines més ben representades a Peralada és la teologia. Malauradament, en aquesta matèria abunden les obres que han perdut tot valor. En canvi, d'altres l'augmenten cada dia, com les que citem a continuació.

Com en tota biblioteca important, en la de Peralada es poden comptar diverses edicions de la *Bíblia*. Em limitaré a assenyalar-ne només tres i un còdex manuscrit. — Les tres edicions són: la del P. SCIO DE

SAN MIGUEL (València, Josep i Tomàs d'Orga, 1791-1793), la Políglota d'Anvers i la de Londres. Ambdues políglotes pertanyen a la categoria de llibres que no corren amb gaire freqüència les subhastes ni els catàlegs. La d'Anvers (8 vol., 1569-73), impresa per Cristòfor Plantí sota la direcció d'ARIAS MONTANO i el mecenatge no massa esplèndid de Felip II, tot i essent una edició menys rara que la de la Políglota de Cisneros, és molt més apreciada centíficament i bibliofílicament. I encara, per més completa i millor impressa, és més apreciada la de Londres, dirigida per WALTON i publicada sota el protectorat de Cromwell. Els volums tant d'una Políglota com l'altra exigeixen una collació minuciosa que no m'ha llegut de fer; així, doncs, no puc dir si l'exemplar de la Políglota de Walton és «real» o «republicà», puix que després de la Restauració, fou suprimida la menció del Protector en el prefaci i reemplaçats els folis on era continguda. L'exemplar de Peralada és acompanyat dels dos volums del *Lexicon heptaglotton* de CASTLE, sense els quals la Políglota de Londres perd ben bé un terç del seu valor. — El còdex manuscrit, del segle XV, és procedent de Poblet i sembla haver estat copiat per encàrrec d'un Rocaberti. Conté, segons l'incipit, els següents llibres, en llatí: Gènesi, Èxode, Isaïas, Jeremias, Ezequiel, Jutges, Reis, Sant Lluç.

Esmentem un *Antiphonarium*, manuscrit miniaturat del s. XV, sobre pergamí, espanyol sota la influència flamenca; és d'adquisició recent: figura en el catàleg d'una de les últimes subhastes Hoepli.

SANT TOMÀS, *Summa theologia* (Nàpols, 1766; altra, gòtica, París, 1514). — DIONÍS AEROPAGITA, *Opera quae extant* (París, 1561-62). — SANT AGUSTÍ, *Opera* (Rotterdam, 1555). — G. de ARREDONDO, *Castillo inexpugnable defensorio d'la fee...* (gòtic, Burgos, 1528).

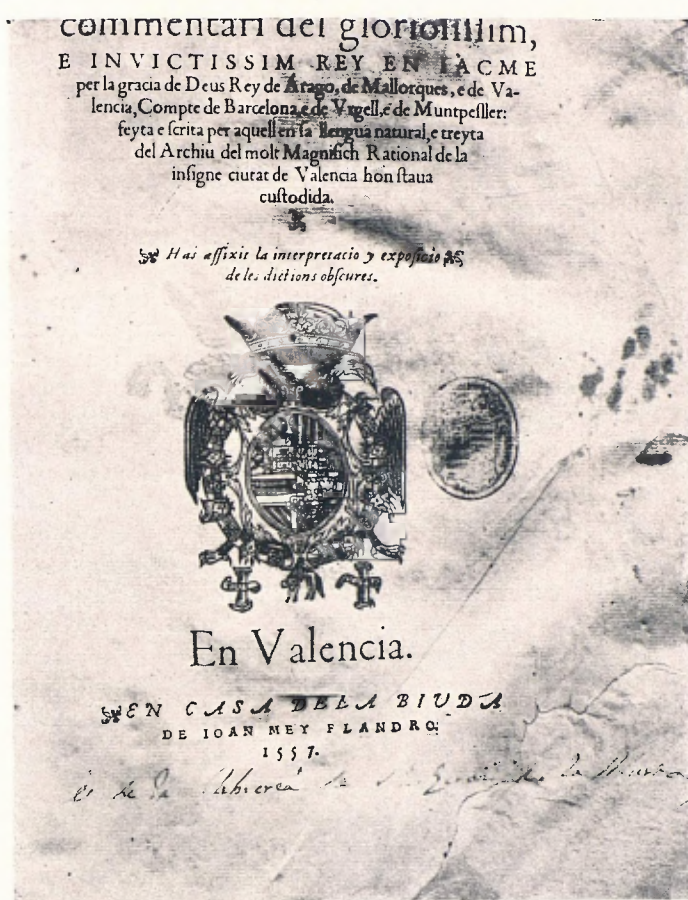
EUSEBI PÀMFIL, *Ecclesiastica historia* (Torí, 1746). — *Imago primi saeculi Soc. Jesu a provincia Flandro-Belgica* (Anvers, Plantí, 1640). — N. ALEXANDRE, *Hist. ecclesiastica veteris et novi testamenti* (París, 1730).

Un llibre dels més rars del món: Miquel SERVET, *Christianismi restitutio*. Segurament no es tracta d'un dels pocs exemplars de l'edició de Viena del Delfinat (1553) que escaparen de les flames del botxí, sinó de la quasi falsificació del Dr. De Mumm (Nuremberg, 1791), gairebé tan rara com aquella.

VIALART A SANCTO PAULO, *Geographia sacra* (París, 1641). — *Proceedings i Transactions* de la Society of Biblical Archaeology.

La història és segurament la disciplina més ben representada en aquesta biblioteca, de la qual pot dir-se que no sols comptà amb les obres històriques cabdals, sinó que fins ben entrat el segle passat estigué al corrent gràcies a les col·leccions de revistes i altres publicacions contemporànies.

A més a més, la biblioteca de Peralada compta amb una extensíssima col·lecció de fullets i monografies, de gran interès per a la història de Catalunya i especialment de la província de Girona, el detall dels quals és ací totalment impossible.

Comencem la llista d'obres amb la del més illustre fill de Peralada.

Ramon MUNTANER, *Chronica, o descripció dels fets, e hazanyes del inclyt rey don Jaume primer* (1.ª ed. València, Vda. de J. Mey Flandro, 1558). — *Vita et rebus gestis Jacobi I* (València, Vda. P. Huete, 1582). — PUJADES, *Coronica universal del principat de Catalunya* (1.ª ed. Barcelona, J. Margarit, 1609). — ZURITA, *Anales de la Corona de Aragón* (Saragossa, D. Dormer, — FELIU DE LA PEÑA, *Anales* (Barcelona, 1709). — Mn. Jaume FEBRER, *Trobes* (València, 1796). — Andreu BOSCH, *Summari... dels títols de honor de Catalunya, Rosselló, y Cerdanya* (Perpinyà, 1628). — A. de CAPMANY, *Memorias históricas...* — Pere Miquel CARBONELL, *Chroniques de Espanya* (gòtic, Barcelona, C. Amorós, 1547). — P. de MARCA, *Marca hispanica* (París, 1688). — P. R. FERRER, *Barcelona cautiva* (1815-19). — Ch. SOREL, *La deffence des catalans ou l'on void le iuste suiet qu'ils ont eu de se retirer de la domination du Roy d'Espagne* (París, 1642). — Luca ASSARINO, *Le rivoluzioni di Catalogna* (Gènova, 1644; Bolonya, 1648). — FINESTRES, *Historia de el R. Monasterio de Poblet* (manca el volum 5). — Col. de doc. inéditos del Arch. de la Corona de Aragón.

Fernando MEXIA, *Nobiliario* (Sevilla, 1485). — *Suma de todas las cronicas del mundo* (València, 1510). — *Cronica del... Rey Don Juan segundo* (Logroño, ELES). — P. MEXIA, *Historia ymperial y cesarea* (Se-

villa, 1545). — F. de OCAMPO, *Coronica general de España* (eds. de Zamora, 1544 i Alcalà, 1574). — ESCOLANO, *Decada primera de la historia... de Valencia* (València, Pere Patrici Mey, 1610). — BLEDA, *Coronica de los moros de España* (València, 1618). — G. de ILLESCAS, *Hist. pontifical y catholica* (Barcelona, 1622). — MARIANA (1.ª ed. Toledo, 1592; València, Monfort, 1783-96; diverses de Madrid). — SANDOVAL, *Hist. del emperador Carlos V* (Madrid, 1675). — E. C. DAVILA, *Hist. de las guerras civiles de Francia*. — J. de FERRERAS, *Synopsis hist. cronolog. de España* (Madrid, 1775). — FLÓREZ, *España sagrada*. — VILLANUEVA, *Viage literario*. — MASDEU, *Hist. crít. de España*. — P. de PERALTA, *Hist. de España vindicada* (Lima, 1630). — *Memorial histórico español* (publ. R. A. H.). — E. LARRUGA, *Mem. polít. y económ...* (Madrid, 1787-1800).

Fr. A. CAULIN, *Hist. corograph. natural y evangelica de la Nueva Andalucia* (Madrid, 1779). — B. de LAS CASAS, *Brevisima relacion de la destruycion de las Indias* (Sevilla, 1552). — A. GONZÁLEZ BARCIA, *Historiadores primitivos de las Indias occidentales* (Madrid, 1749). — G. PISON, *De Indiae utriusque re naturali et medica* (Elzevir, 1658). — ID., *Hist. nat. Brasiliae* (Elzevir, 1648). — F. A. LORENZANA, *Hist. de la Nueva España* (Mèxic, 1770). — A. de ULLOA, *Noticias secretas de América* (Londres, 1826). — A. de SOLÍS, *Hist. de la conq. de México* (Anvers, Verdussen, 1704; Bruxelles, Bousquet, 1741; Còrdova, 1743; Madrid, Sancha, 1783-84). — Fr. JUAN DE LA CONCEPCIÓN, *Hist. gen. de Philipinas* (Manila, 1788-92).

A. PONZ, *Viage de España* (Madrid, Ibarra). — A. de LABORDE, *Voyage pittoresque et historique de l'Espagne* (incomplet). — ID., *Itinéraire descriptif de l'Espagne*. — J. Ch. LANGLOIS, *Voy. pitt. et milit. en Espagne* (incomplet). — BEAULIEU, *Les plans et profils des principales villes... de Catalogne* (París, 1678?). — Abraham ORTELIO, *Theatro d'el orbe de la Tierra* (Plantí, 1612; altra ed. plantiniana, 1638). — N. BERGIER, *Hist. des grands chemins de l'Empire Romain* (Brusselles, 1728; relig. Pasdeloup). — BUCHON, *Fs. atlas català de 1375* (París, 1844).

L'art de vérifier les dates (París, 1770). — D'AUBIGNÉ, *Hist. univ.* (Amsterdam [Ginebra], 1626). — J. F. LE PETIT, *La grande Chron. anc. et mod. de Hollande, Zélande, &c.* (Dordrecht, 1601). — MAURICI comte de Saxe, *Mes rêveries, ou mém. sur l'art de la guerre* (La Haia, 1766). — *Chronique de Flandres* (Lyó, 1561-62). — Ch. ROLLIN, *Hist. romaine* (París, Estienne, 1771). — G. de Lamberty, *Mém. p. servir a l'hist. du XVIIIe s.* (La Haia, 1724-39). — J. Ph. D'ORVILLE, *Sicula* (Amsterdam, 1764). — P. GARIEL, *Series praesulum Magalonensium et Monspelienisium* (Tolosa, 1652). — *Médailles sur les principaux événements du règne de Louis-le-Grand* (París, 1702). — Ezequiel de SPANHEM, *Dissertationum et usu numismatum* (Amsterdam, Wetsteni, 1746). — J. P. VALERIANO, *Hieroglyphica* (Lyó, 1594).

L. MORÉRI, *Le grand Diction. hist.* (París, 1759). — LA MARTINIÈRE, *Le grand Diction. géogr., hist. et crit.* (Venècia, 1726). — *Raccolta di...scrittori dell'istoria*

gen. del regno de Napoli (Nàpols, 1769-72). — MICHAUD, *Biographie univ.* — *Allgemeine Deutsche Biographie.* — SIDNEY LEE, *Dict. Nat. Biogr.*

C. B. PETITOT i M. MONMERQUÉ, *Collect. de mém. rel. à l'hist. de France.* — *Documents inédits sur l'hist. de France.* — *Mém. de la Soc. des Antiquaires de France.* — *Mém. p. l'hist. de Belgique.* — G. de CATEL, *Mém. de l'hist. du Languedoc.* — BENEDICTINS DE SAINT-MAUR, *Hist. du Languedoc.* — DEVIC, VALSETTE, BENED. DE SAINT-MAUR, *Hist. du Languedoc.* — GIBBON, *Hist. of the decline & fall of the Roman Empire* (Londres, 1774 (1782)-1788).

Algunes coll. cions de periòdics interessants per a la història de finals del s. XVIII i començos del XIX, i sobretot de la Guerra de la Independència, sobre la qual el material abunda a Peralada: *Gazeta de Madrid* (n.º 1, 1-1-1782...). — *Diario de Valencia* (1791-94). — *Correo de Gerona* (n.º 1, 5-II-1795, a n.º 52 i últim, 3-VIII-1795). — *El Imparcial* (n.º 1, 21-III-1809, a n.º 40, 4-VIII-1809). — *Memorial literario* (n.º 1, 10-I-1808, a n.º 15, 30-IV-1808). — *Bulletin des actes du gouvernement général de la Catalogne* (23-IV a 31-XII-1810; una nota ms. diu: «Del temps del Govern Intrus»). — *El Procurador general de la Nación y del Rey* (Cádiz, 1812-13). — *El Tribuno del Pueblo Español* (Cádiz, 1812-14). — *Diario de Madrid* (1817-18).

Una secció molt copiosa també de la biblioteca de Peralada, és la referent a jurisprudència; la caducitat, però, d'aquesta mena de llibres ens limita a fer només els següents esments per llur vàlua històrica:

Pragmaticas y altres drets de Cathalunya (Barcelona, 1589). — *Constitutions y altres drets de Cathalunya* (Barcelona, 1704). — *Fori regni Valentiae* (València, 1547-48). — *Furs... fets per lo serenissimo don Phelip ... en las cortis ... de Monçó*, 1547 (València, Joan de Mey Flandro, 1555. Relligats en el mateix volum: Monçó, 1564 i 1585; València, 1604; Monçó, 1626, impresos a València, 1565, 1588, 1607, 1635). — *Fori editi in Curiis generalis ... Montisisoni* (gòtic, Saragossa, 1564). — F. FERRER i NOGUÉS (conegut per Ferrer de Lleida), *Commentaria ... Constitutionibus Principatus Cathaloniae* (Lleida, Lluís Menascal, 1617). — F. ROMAGUERA, *Constitutiones synodales dioecesis gerundensis* (Girona, Jeroni Palol, 1691). — G. DURAN, *Speculi utriusque juris* (gòtic, Lyó, 1539). — *Recopilación de leyes de los reynos de Indias* (Madrid, 1744-51). — Th. RYMER i R. SANDERSON, *Foedera conventiones ... inter reges Angliae et alios* (La Haia, Neaulme, 1739-1745). — *Consolat dels fets maritims* (Barcelona, Cormellas, 1592). — Pere de MARCA, *Dissertationum de concordia sacerdotii et imperii* (París, 1569). — J. A. ABREU, *Colección de los tratados de paz...* (Madrid, 1744-51).

Els clàssics grecs i llatins abunden en diverses edicions. Hom es troba en la dificultat de triar. Citem per mostra, el PLUTARC de Basilea, 1547; l'ESTRABÓ d'Amsterdam, 1707; el DIODOR d'Amsterdam, 1746; el DIONÍS D'HALICARNÀS de Ginebra, 1588; l'ARISTÒ-

TIL de París, 1629; el VALERI MÀXIM (Venècia, 1513; Medina del Campo, 1511), la *Collection des auteurs latins avec la traduction en français*, dirigida per NISARD, &c., &c.

Amb dificultat semblant topem en voler detallar els autors clàssics espanyols. En edicions primeres, o bé en reedicions d'Amsterdam i Anvers, o bé madrilenyes de la Imprenta Real, Sancha, Ibarra, etc., hi ha gairebé tota la literatura espanyola del Segle d'Or.

La literatura catalana de les primeres èpoques de la Renaixença és força completament representada. Quant als clàssics catalans, hi són la majoria en edicions modernes. Citem, però: Ramon LLULL, *Blanquerna* (València, 1521). — Jaume ROIG, *Lo libre de les dones* (València, 1735). — Francesc EIXIMENIS, *Carro de las donas* (Valladolid, 1542), traducció castellana.

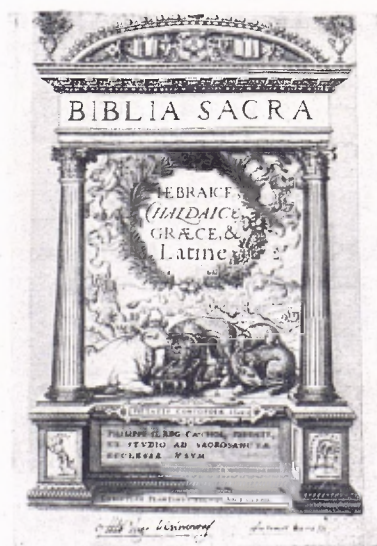
Cal esmentar com a obres curioses: A. de GAMBIGLIONIBUS DE ARETIO, *In maleficiorum materia* (Lyó, 1521). — Joan ESCHUID, *Summa astrologiae iudicialis* (Venècia, 1489). — B. MONTAÑA DE MONSERRATE, *Libro de la anathomia del hombre* (Valladolid, 1551). — Francesc BARRA, *Breu tractat de artilleria* (Barcelona, 1642).

* * *

Després d'un període de calma, és a dir d'estroncament de noves adquisicions, la biblioteca de Peralada recomença la seva activitat, orientada a completar les col·leccions de revistes i les obres mancades, i, sobretot, a proveir-la d'obres catalanes, impreses en grans papers si és possible.

El seu actual propietari té també la intenció de fer-ne establir un catàleg com cal; aquesta tasca, llarga si es vol fer degudament, però indispensable, permetrà, un cop feta, de valorar degudament una de les biblioteques particulars més importants de Catalunya.

JUST CABOT

TOTA LA PRODUCCIÓ DELS PINTORS

RAFAEL BENET

MANUEL HUMBERT

IGNASI MALLOL

JOSEP MOMPOU

JOAN SERRA

ALFRED SISQUELLA

FRANCESC VAYREDA

LA TROBAREU SEMPRE A LA

SALA PARÉS

PETRITXOL, 5 - TELÈFON 14665 - BARCELONA

CASIMIR VICENS

RAJOLS
CERÀMICA

Tallers, 72 - Telèfon 15644 - BARCELONA

Josep M.ª Jordán
ARQUITECTE

Fàbrica i Despatx:
Rolanda, 10 (Sans)
Telèfon 74690

VIGAS SEMPER-ITA

DE CEMENTO ARMADO PATENTADAS

Existència en pals de ciment armat
per a tanques de solars i terrenys
amb embà o amb
espina artificial

FOMENTO DE OBRAS & CONSTRUCCIONES

S o c i e d a d A n ó n i m a

Telefón 16425 - BARCELONA - Balneario, 36
Telefón 53408 - MADRID - Alcalá, 53, pral.

Propietaris de la major part de les pedreres de Montjuïc i d'altres de varis llocs d'Espanya

CASA ESPECIAL EN EL RAM
DE CANTERIA

PEDRA

per a empdrats i voreres, arenasca, de Montjuïc, de Caldes de Montbui, Argentina i Cabrera de Mataró (Prov. de Barcelona) porfídica i microgranítica de Colmenar Viejo (Prov. de Madrid) basáltica de les províncies de Girona i Ciudad Real, etc.

PEDRA

de carreus per a façanes; de les pedreres de Montjuïc, de granit, de Cabrera de Mataró, per a columnes monolítiques.

PEDRA

per a moles, arenasques, granit i sílex de totes menes i dimensions.

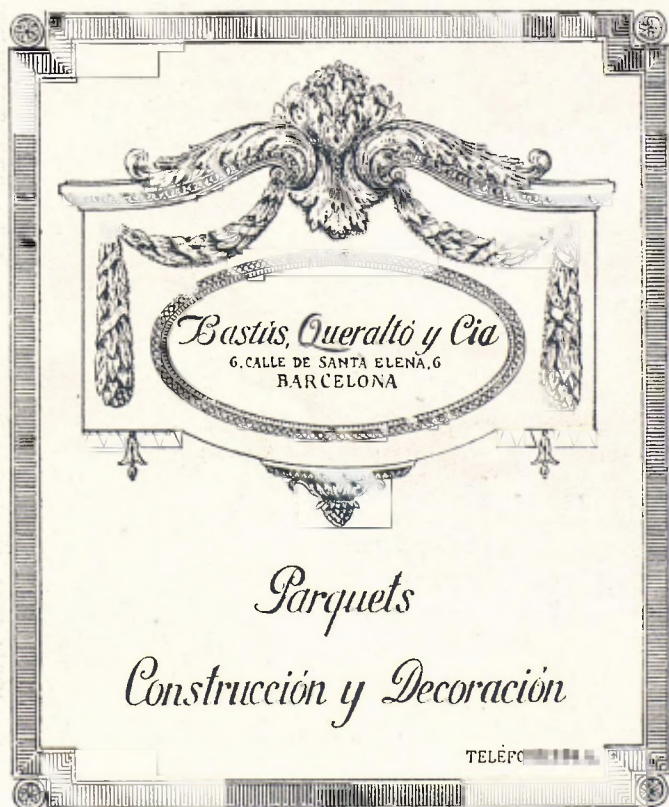
PEDRA

per a andanes; de Montjuïc i d'altres llocs. Per a mamposteria i graves de totes menes.

PEDRA

per a muntants de maquinària.

Contractes i subministres en obres públiques i privades.—
Transports i carreteigs en tots els rams de construcció. Compra i venda de cavalleries.

CASA PETIT

R. GAUSSET

ESTUCADOR

ROCAFORT, 108

TELEFON 30966

BARCELONA

LLUIS RIGALT

VIDRERIA D'ART

*MONTURES EN PLOM I LLAUTÓ - ESMALTS AL FOC
SOBRE VIDRE, CRISTALL I CERÀMICA - COMERC
I INSTAL·LACIONS DE VIDRERIA EN GENERAL*

Exposició Internacional del Moble, Barcelona 1923,
MEDALLA D'HONOR, Exposició d'Arts Decoratives
Modernes, París 1925, MEDALLA D'OR. (Gran
premi, medalles or, plata i bronze en col·laboració)

Sardenya, 319 - Barcelona - Telèfon 54085

REPRODUCCIONS ARTISTIQUES
EN MARBRE, PEDRA, Etc.

FUNDICIÓ DE BRONZES
A LA CERA PERDUDA

GABRIEL BECHINI

Telèfon 52996

Carrer Roger de Flor, 162
i Consell de Cent, 430

BARCELONA

ELECTRICITAT

INSTAL·LACIONS GENERALS

LLUM, FORÇA, TIMBRES, INSTAL·LACIONS DE LUXE I SEN-
ZILLES. PARALLAMPS, ETC. ESPECIALITAT RAM D'OBRES.
BOMBES BLOCH, PROJECTES I PRESSUPOSTOS GRATIS.

S. CODINA

PASSEIG DE GRACIA, 102
ROSSELLO, 236-TEL. 71741

BARCELONA

La Pinacoteca

de

Gaspar Esmatges

Marc i Gravats
Saló d'Exposicions

Passeig de Gràcia, 34
Telèfon 13704
B a r c e l o n a

V. GARCIA SIMON

Pintures - Reproduccions - Motllures
Emmarcaments d'Art - Policromia
exclusiva de la casa - Vidres d'Art
Objectes per a presents

VIDRIERIA EN GENERAL

Rambla Catalunya, 29 - Telèfon 15677

Magatzems: París, 138 - Telèfon 70594

Llibreria Catalònia

Un bon llibre és el
millor present en qual-
sevolga època de l'any

Plaça de Catalunya, 17

BARCELONA

MIRADOR

Setmanari de Literatura, Art i Política

PELAJ, 62 : TELEFON 15300 : BARCELONA

SUBSCRIPCIO: 2,50 PTES. TRIMESTRE